

veris, amota persona secunda. Item quarto. Si sunt plura *necessesse esse*, quarto quibus formaliter distinguuntur? sicut A, & B. sed quod sunt plura *necessesse esse*, includit contradictionem: quia aut illa rationes quibus distinguuntur, sunt *necessesse esse*; & necessitate essendi: & tunc erunt duo *necessesse esse*, quae etiam conveniunt in *necessesse esse*: & per consequens per *necessesse esse* non distinguuntur. Si autem illae rationes sunt possibiles; ergo illa quae istis distinguuntur, non sunt *necessesse esse*. Ad oppositum; (a), illud est possibile, quod non includit contradictionem, sed non includit contradictionem, quod sit una essentia in tribus personis, quia contradictio est secundum idem: hic autem non est contradictio secundum idem, quia hic est unitas essentiae, & Trinitas personarum relativarum: ergo, &c.

Q U A E S T I O V.

*Utrum in Deo sint tres personae, non plures
nec pauciores?*

Juxta hoc quæro. *Utrum sint tantum tres personae in essentia divina* et arcuo quod non. Primo sic. Relationes oppositae sunt aequalis dignitatis: ergo si relatio primi producentis tantum constituit unam personam, correspondebit sibi alia relatio tantum constituit personam unam productam; & ita tantum erit una persona producta. Præterea. Duabus relationibus productorum correspondent duae producentium, & quae distinguuntur ista extrema inter se, sicut illa inter se: ergo si duae istae relationes constituant duas personas, & aliae duae constituent alias duas, & ita erunt quatuor personae divinae. (b) Præterea. Potentia finita durans in initium, potest habere effectus infinitos sicut patet de Sole, secundum viam Philosophi 2. de Generatione: ergo potentia infinita potest habere infinita producta simul. Consequenter probatur, quia quod potentia finita simul non potest in tot, in quot successivè: hoc est propter finitatem & propter quam, pro nequaquam sibi ipse effectus: ergo potentia infinita in quot potest successivè, in tot potest simul. Oppositum videtur Matth. ult. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, & 1. Joan. 5. *Tres sunt qui Testimonium*, &c. & Augustinus de Iude ad Petrum cap. 2. & ponitur in litera.

Q U A E S T I O VI.

*Utrum essentia divina stare possit in aliquo
productu?*

Circa productionem personarum divinarum, declaratur pluralitas ipsarum. Quaruntur duo. Primum: Utrum in divinis possit esse aliqua productio intrinseca: vel; *Utrum essentia divina possit stare in aliquo, & ipsum esse productum?* Arguo quod, non primo sic. Nullum

a Ratio ad opp. b Tex. 56. & circiter.

productum est ex se necessarium: sed quidquid subsistit in essentia divina, est ex se necessarium: ergo, &c. Probatio majoris per quinque vias: Primo, quia nihil simul est ex se necessarium, & ab alio: sed quod est productum, si est necessarium, est necessarium ab alio: ergo non a se. Majori hujus prosyllogismi proba; quia si est necessarium ex se, ergo est necessarium, circumscripto omni alio: si autem est necessarium ab alio, non est necessarium illo circumscripto. Secundo probatur prima major, quia omne productum possibile fuit produci, alioquin impossibile produci esset productum: ergo omne productum aliquam possibilitatem includit, & omnis possibilitas repugnat necessario ex se: ergo, &c. Tertio sic. Terminus productus est aliquo modo posterior producenti, quia non potest intelligi productio sine aliquo ordine priori, & posteriori, in illo priori, in quo produciens intelligitur, non intelligitur productum, quia tunc non esset prius: ergo intelligitur in illo priori productum non esse, & in signo posteriori, intelligitur esse: ergo mutatio. Quarto probatur, quia essentia divina circumscripta productione, non habet illud productum. Habet enim illud productum per productionem: ergo per illam fit essentia divina de non habente illud, habens illud, & ita mutatio. Quinto, quia generatio videtur esse essentialiter mutatio, sicut species essentialiter includit genus: productio autem ad esse per modum naturae est generatio: igitur illa non potest intelligi sine mutatione. Secundo ad principale sic. Si est productum, ergo dependet. Consequens est falsum: ergo antecedens. Probatio consequentiae, quia si nullo modo dependet productum a producente: ergo utrumque ex aequo haberet naturam, & ex hoc ultra, non magis præteriret productum ad sui productionem, esse, quod produciens præhaberet suam naturam, quam e converso, quod est contra naturam productionis. Tertio principaliter sic, quia aliae mutationes, quae non ponunt de ratione sui tantam imperfectionem, quantum ponit generatio, non possunt esse in divinis: ergo nec generatio. Consequenter patet, quia removetur a Deo quidquid est imperfectionis. Probatio antecedentis, quia latio, & alteratio (a) secundum Aristotelem 8. *Physic.* non ponunt tantam imperfectionem, quantum ponit generatio, quia multa entia perfecta possunt alterari, vel localiter ferri, quae non possunt generari: sed non conceditur in Deo loci mutatio, vel alteratio: ergo nec generatio. Ad oppositum est (b) Augustin. 4. de Trinitate cap. 21. *Pater est principium totius divinitatis*, non nisi per productionem: ergo, &c.

a Ubi probat motum Caeli esse localem, & alibi.
b Ratio ad opp.

datur actus notionalis quem agit ut natura, super actum essentialem quem patitur, ut intellectus scilicet super notitiam simplicem objecti, quam recipit, ut est nudus.

Ad id ponitur iste, & colligitur ex multis dictis illius Doctoris sparsim in pluribus locis. Formatur enim verbum secundum eum sic in nobis, (a) quod cogitatur primo sic simplicem notitiam imprimi intellectui nostro, & precipitando se illi, ut pure passivo, & sub illa ratione, qua est intellectus. Intellectus autem sic perfectus simpliciter notitia per obiectum cognatum, quod in se continet expressivum, factus est secundus, & principium actuum, ut natura imprimens in seipsum, ut est intellectus tantum, & principium passivum ad formandum in se notitiam declarativam de notitia simplici. Et secundum hoc, quando dicitur verbum formari per intellectum, & quod intellectus sit in formatione actus activus, hoc intelligitur de intellectu actu informato simplici notitia, per hanc enim, ut per rationem formalem agendi, intellectus est principium activum, & necessario prior est ratio eius, ut in electus est passivus, scilicet respectu notitia simplicitatis, quam recipit ab objecto, quam ratio eo secundum quam est natura, & actus per notitiam simplicem inveniunt. Et in mo ordine rationis prior habet esse, ut est intellectus, quam ut est natura, & simulatur actus notionalis quem agit, ut natura super actum essentialem, quem patitur, ut intellectus scilicet super notitiam simplicem objecti, quam recipit, ut est nudus. Quali ex autem intellectus, ut natura sit principium activum respectu intellectus ut parti & nulli ad producendum & declarat sic. Quia tam intellectus, quam voluntas in quocumque habent esse proprie separationem illius a materia, postquam habuerint esse in actu suo primo simplici intelligentie, aut voluntatis, ut supra se conversus, & super actus eorum simplices, & super obiecta eorum per actus conversos intelligendi, & volendi. Intellectus enim non solum intelligit verum simpliciter intelligenti, sed etiam intelligentia conversiva intelligendo se intelligere. Et conversendo se super obiectum intellectus, & super actum simplicem intelligendi, & super se intelligentem per actum suum conversivum. Quia intellectus notitia illa secunda, que est in verbo non solum scit, & intelligit rem, sed se scit, & intelligit eam, ut sciat se scire, & intelligere eam, & similitur voluntas, non solum vult bonum simpliciter voluntate, sed etiam volitione conversiva, volendo se velde, conversendo se super obiectum volitum, & super actum volendi simplicem, & super se volentem per actum suum conversivum. Sed ista conversio partim uno, & eodem modo convenit intellectus, & voluntati, & partim alio & alio modo, quod enim amba se convertunt ut sunt verba, pure, & sole potentia, hoc uno & eodem modo convenit eis, quantum est ex parte ipsarum se convertentium. Anno enim se solas convertunt sua vi actus, que aequaliter eis convenit, sed alio & alio modo quantum est ex parte obiectorum ad que se convertunt. Intellectus enim postquam est conversus ad illa, ad qua conversus est, se habet

bet, ut potentiale quoddam, & purum potentiale, & hoc quia intellectus nudus, & purus notus est recipere ab illis sicut proprium passivum a suo proprio a li: o naturali. Quod quidem actuum est iam intellectus informatus notitia simplici informatione notitie genita. Voluntas autem postquam est conversus ad illa ad qua conversus est, se habet ut actuum quoddam, & hoc ut voluntas nuda, & pura nuda est exprimere de illis sicut propriam actuum de suo proprio passivo, quod est eadem voluntas informata am re simplici nata est exprimere amorem quemdam incantatum. Applicando ad propositum in articulo. Intellectus, ut in pure existens in actu intelligendi suam essentiali, quem actum ipsa essentia operatur in ipso in electus suo, ut est quasi in potentia ad notitiam essentialem secundum rationem intelligenti, secundum est secundum, ut naturali ad producendum de se ipso sicut similit, ad quod est, quasi in potentia per hoc quod est actu sub illa notitia essentiali. Intellectus etiam, ut est quoddam notitia essentialis secundum actum est natura, & principium activum, quo Patet de eodem intellectu, ut est intellectus purus, & tantum intellectus ut de principio passivo, ut est intellectus purus, & secundum rem est eadem notitia cum illa, de qua formatur, differens solum ab ea inquantum procedit ab ea ut manifestativa, & declarativa ipsius. Ex parte ergo intellectus, causatur actus dicendi a notitia simplici in intellectu nudo converso supra se, & supra notitiam suam simplicem. Ita quod intellectus informatus notitia simplici est principium activum, & electivum actus notionalis intellectus. Ipse autem natus intellectus conversus non est nisi quasi principium passivum, de quo quasi de materiali producitur verbum quasi per impressionem. Ex parte autem voluntatis causatur actus notitiam ab ipsa voluntate nuda conversus supra se, & supra amorem suum simplicem. Et supra ipsam voluntatem informatam amore simplici. Ita quod voluntas nuda conversus est principium activum, & electivum actus notionalis voluntatis. Ipsa vero voluntas informatam amore simplici est principium quasi passivum, de quo quasi de materiali producitur Spiritus Sanctus non per informationem eius de quo est quasi subiective, neque per aliam impressionem factam eidem secundum modum, quo Verbum sive Filius procedit a Patre per quamdam quasi informationem, sive impressionem factam intellectus paterno converso, ut sit sicut notitia declarativa, de notitia simplici, sed per quamdam quasi exclusionem, vel expulsiorem, aut progressum, aut magis proprie loquendo per quamdam expressionem producti ab eo, de quo subiective producitur. Sic itaque patet modus, quo secundum istam opinionem fundatur actus notionalis super actum essentialem, & quomodo differunt in intellectu, & voluntate.

Ista opinio ponit tres articulos, quos non credo esse veros. Primus est, quod quando intellectus, ut nudus conversus supra intellectum formatum notitia simplici formatur ab eo notitia genita. Hoc probat sic. Quatuor ponit articulos, primus est quod verbum divinum generatur per impressionem. Secundus est quod etiam per impressionem in intellectum, ut conversum supra se. Tertius est quod notitia essentialis est ratio formalis giugendi notitiam declarativam. Quartus est, quod generatur

a Ad maiorem expressionem opin. Henr. papitur hac addita a Dicit videtur eadem sere priori.

est impediri, nec ab aliquo alio dependet in agendo: omne enim agens ex necessitate nature, necessario agit; nisi impediatur, vel ab alio dependeat in agendo. Maior primi Syllogismi apparet, (a) quia quod principio productivo esse non conveniat, quod in illo sit productivum, non potest esse nisi propter alteram duorum, vel propter imperfectionem eius in illo, vel quia ut in illo acceptum est per productionem adaequatam illi principio, sicut est de potentia generativa, si sit in filio; & ut spirativa, si sit in Spiritu sancto. Utrumque autem istorum excluditur: per hoc quod dicitur in maiori a se, quia nihil habet a se principium productivum nisi habeat illud se imperfectum, & etiam non communicatum per productionem competentem tali principio. Maior secundi Syllogismi, que sicut minor primi Syllogismi, probatur, quia omni memoriæ, reate hoc competit, non autem unde creatatur imperfecta, quia imperfectio nunquam est ratio producendi sive communicandi esse, quia hoc competit ex perfectione, non ex imperfectione. Conclutio absolute illata, scilicet quod memoria in prima persona divina est principium communicandi sibi, concludit propositum, quia non est principium nisi per modum nature: Talis autem productio non est nisi ad intra. Alio modo concludit magis propositum, quia est principium productivum notitie genitæ: igitur ad intra. Et tunc debet maior sic accipi. *Quidquid de ratione sui formalis est principium alicuius, secundum rationem ejus formalem, in quocunque illud est a se, illud est principium productivum talis.* Tertio modo maxime concludit propositum maior secundi Syllogismi, quia declaratur sic. Sicut non est perfecta memoria respectu alicuius intelligibilis, nisi illud obiectum sit presens in ratione actu intelligibilis quantum potest esse presens, ut intelligibile illi: ita non est perfecta potestas illius memoriæ, nisi sit actualis notitia tanta illius obiecti, quantum potest competere tali intellectui respectu obiecti; & illam voco adaequatam intellectui respectu talis obiecti. Igitur in quocunque est illud, quod est intellectus habens obiectum actu intelligibile sibi presens, ibi est productivum notitie genitæ: sed in Deo est illud secundum veram rationem sui; igitur illi convenit productivum notitie genitæ.

Secundus articulus: Tandem oportet ostendere rationes ad istam questionem solvendas non esse demonstrationes. Itaque prima minor est inmanifesta secundum rationem naturalem, cum probatur. *Respondeo*, quod esse principium producendi convenienti memoriæ, non unde memoria, sicut memoria habet unitatem analogicam ad finitam, & infinitam. Sed memoria finite tantum, non tamen, quod finita sit ratio formalis producendi, sed natura illa, quam specificè circumloquimur per memoriam finitam. Concedo ergo, quod imperfectio non est ratio producendi, sed perfectio; non tamen communis finite, & infinite; sed perfectio talia, quam necessario concomitatur imperfectio aliqua. Ratio est: quia habere habitudinem naturaliter cause productivæ, secundum rationem naturalem, competit soli tali imperfecto: quia

a Assignatio causa singularis qualiter habens principium agendi non agit.

quis imperfectio non est producibile immediate naturaliter, nisi ab imperfecto: & non patet, quoniam tale producibile sit imperfectum. Itaque prima instantia contra glossam minoris est concedenda; quia non ideo non a finitum, quia non recipitur. Sed ad secundam instantiam de agente liberali respondeo: hoc principium productivum non patet, quia necessario sit imperfectum, & perfectibile a producto, licet perfectibilis illa non sit ratio agentis. Ad tertiam instantiam (videlicet) de producto, & improbatio respondeo: non oportet perfectum memoriam esse principium producendi. Ad quartam de agente, & sacre. Ad maiorem non valet responsio per glossam, quod intelligitur de principio producendi in quocunque univoco, non analogice; quia ratio est contra hoc, nam ubi est analogice, magis est principium producendi. Exemplum de calore in Sole, respectu caliditatis.

Idem potest argui de voluntate; quia voluntas habens obiectum actu cognitum sibi presentatum ex ratione sua est productiva amoris perfecti producti.

Contra istam rationem incho, ut declaratur, & maiorem quidem rationis concedo: sed ad minorem d'coratur, quod illud totum non est ex se principium productivum; sed tantum quando illud est potest habere ex se notitiam productam: hoc autem est, quando potest habere notitiam, aliam a se, qua perficiatur: intellectus autem divinus non potest habere notitiam distinctam a se, qua perficiatur, & ideo non videtur, quod ibi debeat poni principium productivum.

Et confirmatur ista ratio, primo, quia notitia genitæ frustra poneretur; secundo, quia impossibile est eam poni.

Primum probatur. In nobis est necessaria notitia genitæ: quia per eam intellectus perficitur, qui sine ea esset imperfectus: intellectus autem infinitus, licet habeat obiectum sibi presens, tamen non formaliter perficitur per notitiam genitam, sed per notitiam ingenitam eandem sibi realiter, qua etiam formaliter intelligit. Secundum, scilicet impossibilitatem, probodupliciter. Primo, quia productivum, vel producent habens productum adaequatam, non potest aliud producere: ergo cum totum illud, intellectus habens obiectum actualiter sibi presens, habeat in intellectu paterno notitiam ingenitam sibi adaequatam quasi productam ex se, quia aliquo modo secundum rationem intelligendi, posterior est tali presentia obiecti, videtur quod nullam virtutem ulteriorem habeat ad producendam notitiam distinctam aliam ab ista. Secundo probatur, quia intellectus est potentia activa, non factiva, ut dicitur *9. Metaph. (a)* Igitur si potest producere productum, potest producere in se illud; & non extra se, alioquin non haberet rationem activi, ut distinguitur contra rationem factivi. Iste igitur intellectus, qui non potest producere notitiam in se, non potest producere aliquam notitiam, ut videtur. Ihas rationes excludendo; constano ratione, & ad elucidandum responsum ad minorem in se dico, quod intellectus noster respectu genitæ notitiæ habet potentiam receptivam, & ista potentia est imperfectio: quia est potentialitas passiva. Nihil autem facit hoc ad rationem principii producti.

Acti, quia nulla imperfectio formaliter est de ratione principii productivi, & maxime quando principium productivum potest in se esse perfectum. Habet etiam intellectus noster rationem principii productivi respectu notitiæ generis, & hoc est ex perfectione eius, quatenus actus primus virtualiter continet illum actum secundum. Primum istorum, scilicet recipere intellectionem, patet, quia convenit intellectui possibili. De secundo non est ita certum an conveniat possibili, vel agenti: de hoc alias inquireretur, tunc autem hoc indistincte acceptum de intellectu, quod est principium productivum n. notitiæ generis, satis patet verum. Et declarabitur a 3. par. 3. q. 2. & intellectus sic est in Deo, quia habet intellectum secundum omnem rationem intellectus, que non ponit imperfectionem. Tunc arguo sic: Quomodoque in aliquo concurrunt duo per accidens, scilicet ratio agendi, & patiendi, ubi illud, quod est ratio agendi, est per se: si separaretur a ratione patiendi, & ponatur per se, nihil minus est ratio agendi, quod patet ex 2. *Physic. (b)* de Medico sanante se, si separaretur medicina ab infirmitate, nihil minus erit ratio sanandi. Igitur si separaretur prædicta duo in intellectu ab invicem, remanente eo, quod erat per se ratio principii productivi, adhuc erit ratio producendi quantumcumque non sit ibi potentialitas passiva receptiva. Ex ipsam hujus patet, quia si in intellectu nostro esset concepta, vel substantialis notitia sui, secundum quod quidam intelligunt Augustinum de notitia condita, 14. de *Trinitate*; tunc licet intellectus non possit habere notitiam generitam, qua cognoscit se formaliter, tamen in alio intellectu, puta angelico, vel humano beato in patria, posset gignere notitiam sui in ratione objecti, quia sic *gignere* competit sibi unde est in actu, licet non sit receptivus. Tamen si potest habere aliquod objectum actu intelligibile sibi præsens, potest aliquam notitiam generare in passio approximato, si quod tale sit; ac per se stantem, si haberet virtutem gignendi aliquid per se stans: ergo ab intellectu divino circumscripta ratione receptivi notitiæ, si remaneret ratio productivi notitiæ, & hoc per se stantis, poterit talis notitia gigni, licet non recipiatur in intellectu, qui est principium gignendi. Ex hoc patet, quod glossa illius minoris nulla est. Ad confirmationem illius glossæ per *frustrā*, dico quod in omni ordine agentium, præcipue ubi principium activum de se non est imperfectum, est status ad aliquod principium activum simpliciter perfectum, quod scilicet agens agit ex plenitudine perfectionis, & dicitur agens ex liberalitate secundum Avic. 6. *Metaph. c. 11*. Nullum autem agens agit liberaliter propter hoc, quod ex actione sua expectat perfecti; sicut enim in actibus humanis liberalis est ille, qui agit non expectans redditionem; ita simpliciter agens dicitur liberaliter, eo quod nullo modo perficitur a productione, vel productum.

Ex hoc arguitur sic. In omni genere principii productivi non includentis imperfectiōnem, possibile est stare ad aliquod primum simpliciter perfectum; sed intellectus est talis principium, & voluntas similiter: ergo in isto genere potest stare ad aliquod simpliciter perfectum. Si nihil est simpliciter perfectum agens, quod non agit liberaliter, secundum prædictum

clum

autem modum: Ergo hic est aliquod agens liberaliter prædicto modo. Igitur in genere principii productivi est aliquod principium tale, quod nullo modo perficitur per suam productionem; talis est intellectus habens objectum sic sibi præsens, & nullus alius est nisi ille, qui non recipit, nec perficitur per intellectionem, quam gignit, sive quæ virtute ejus gignatur: ergo non oportet intellectum omnem producere notitiam, ut ex perficitur, sed oportet esse aliquem priorem producentem, non perfectibilem per productum. Et cum dicitur, tunc erit frustra, non sequitur: nam erit summum bonum, sed non est productum a producente, ut produciens per ipsum perficitur, sed ex plenitudine perfectionis producentis. Dum autem arguitur post de impossibilitate, dico ad oppositum; quia si aliquod objectum præsens memoriae Patris habeat ibi aliquam notitiam actualem Patris quasi productam, non tamen habet notitiam adequatam in Patre productam: nulli autem principio productivo ex se tollitur producere, ut est in aliquo, nisi intelligatur illud principium producere, vel produxisse aliqua productione adequata virtuti talis principii productivi: & ideo quantumcumque memoria ut in Patre habeat quasi productum, adhuc potest producere productum. Sed verum est quod cum habuerit productum adequatum non poterit aliud producere. Cum arguitur ulterius de activo, & tactivo, dico, quod istæ differentie sunt accidentales potentie productivæ, scilicet activæ, vel factivæ: Universaliter enim omnis potentia ex se productiva aliquid receptibilis in aliquo, in quolibet receptivo proportionato, & approximato producit, vel potest producere illud producibile. Quod si producibile non sit natum in aliquo recipi, potentia productiva producit illud, & non in aliquo, sed per se subsistens; si tamen sit potentia productiva sufficiens ad producendum nullo alio præsupposito. Ita est in proposito, quod Pater habet notitiam generitam non agendo, id est, non producendo aliquid in se: nec faciundo, id est producendo aliquid distinctum essentialiter extra se: sed quia productum in nullo natum est recipi, & intellectus est principium productivum sufficiens, quia infansium: ideo producit notitiam generitam in se subsistentem, que est persona. Et ideo responsiones ad instantias sunt declarationes primæ rationis, & per consequens etiam propositi principalis.

Instantia, quare intellectus meus agens non potest in se causare speciem intelligibilem, falsam in patria. (a) *Alia forte responsio ad instantiam, quod ubi gignitur in eodem intellectu secundum essentiam, hoc sufficit sine identitate suppositi ad actionem distinctam contra actionem.* Exemplum. *Si intellectus in nobis esset consubstantialis, ut supra, &c.*

Secundo principaliter ad conclusionem principalem arguo sic. Objectum ut est in memoria producit seipsum, ut est in intelligentia: vel est ratio producendi seipsum, ut est in intelligentia: quod autem objectum habeat esse utrobique secundum quid, vel ab eis distinctum, hoc est imperfectiōnis; quia si memoria esset perfecta, & intelligentia perfecta, objectum esset simpliciter utrobique idem utique: ergo ablata omni im-

per-

perfectiōne reservando illud, quod est perfectiōnis simpliciter, objectum idem simpliciter memoria, igitur aliquid in intelligentia, cui est simpliciter idem, quod est propositum. Præterea tertio sic. In qualibet conditione entis, quæ non est ex ratione sua imperfecta, necessitas est simpliciter perfectiōnis. Igitur in productivo, quia illud non dicit ex se imperfectiōnem.

Responsio: quod non est imperfecta, nec dicit respectum ad imperfectum; (a) quia necessitas in tali respectivo requirit necessitatem in imperfectione, ad quod est.

Probat antecedens, quia sicut necessarium est conditio perfectiōnis in ente in quantum ens, ita etiam est perfectiōnis in quolibet dividente ens, quod non est ex se necessario imperfectum, sive limitatum: sicut enim quando ens dividitur per opposita, alterum dividendum est perfectiōnis in ente, alterum imperfectiōnis, ita in quolibet, quod est imperfectiōnis cuiuslibet divisionis, illud membrum, est possibile, quod est imperfectiōnis, alterum est necessarium, quod est perfectiōnis: producens autem in quantum tale, non includit imperfectiōnem, ergo non est producens perfectum in ratione producentis, nisi sit necessario producens: producens autem primum non potest esse necessario producens aliud a se, & ad extra, sicut dicitur *dist. 8. q. 1. ergo ad intra*. Similiter arguitur de productione naturali, quia productio naturalis est prima productio, ergo competit primo producenti; non autem competit primo producenti ad extra, ut patet alias: ergo ad intra.

Negatur antecedens, (b) ut naturalis distinguitur contra artificialem, sive naturæ contra propositum, nec sic conceditur a Philosophis. Sed ut naturalis concomitatur intellectivam, & voluntariam, sic patitur ad extra per eos.

Præterea quarto sic. Relationes oppositæ de secundo modo relativorum possunt competere eidem naturæ limitatæ; sicut eidem voluntati competit ratio motivi, & mobilis; quando voluntas movet se; sed relationes producentis, & producti, licet magis repugnent, quam relationes moventis, & moti, tamen vult relationes ejusdem modi, secundum Philosophum 5. Met. c. ad aliquid; ibi enim pro exemplo ponit, calefactivum, & calefactibile, pro primis; patrem, & filium, sive genitum, & eum qui genuit pro secundis: ergo relationes producentis, & producti sunt compossibiles in eadem naturæ maxime illimitatæ.

Confirmatur ratio, quia sicut voluntas est quodammodo illimitatæ, quantum fundat relationes oppositas, ex hoc scilicet, quod virtualiter continet illud, ad quod formaliter habendum est in potentia: ita multo magis essentia simpliciter illimitatæ potest simpliciter fundare relationes oppositas ejusdem modi, licet magis repugnant, quales sunt relationes producentis, & producti: plus enim excedit infinitas divinæ essentiae illimitationem, quam cumque ejusdemque creati, quam repugnantia quæ unumquemque relationum secundæ modi, excedat repugnantiam quæ unumquemque aliarum ejusdem modi. Confirmatur etiam ratio, quia omnia relative opposita æqualiter includunt contradictionem, ergo si ali-

quæ secundæ modi non includunt contradictionem, igitur nec alia.

Arguit aliter quidam Doctor sic. Prima persona constituitur per relationem ad secundam, & non nisi per relationem originis: ergo oportet ponere in divinis diversâ supposita, quorum unum sit ab alio. Prima propositio probatur, quia prima persona est relativa ad secundam, etiam non constituitur per illam relationem: ergo accidit sibi relatio illa, quæ adveniret illi personæ constitutæ, quod est inconveniens. Secundo arguit sic, Virtus summe activæ summe se diffundit, sed non diffunderet se summe, nisi produceret aliquot summam a quod non sit, nisi communicando alicui summam naturam: ergo, &c. Arguunt alii per rationem boni, quia bonum est de se communicativum: ergo summe bonum summe communicativum, non nisi ad intra, quia nihil aliud potest esse summum bonum. Similiter arguitur de ratione perfecti, quia perfectum est quod potest producere sibi simile, ex 1. Metaph. 5. 4. Meior. ergo primum agens, quod est perfectissimum, potest producere sibi simile: sed perfectissimus est, quod potest producere sibi simile univocè, quam æquivocè, quia productio æquivocè est imperfecta: ergo, &c. Iste rationes non declarant propositum per manifestius neque fideli, neque infideli. Prima, quando accipit, quod prima personæ constituitur per relationem, si vult persuadere infideli, accipit minus notam principali propositio: minus enim notum esset tali, scilicet infideli, per se subsistens, constituit per relationem, quam productionem in divinis esse. Si etiam vult persuadere fideli, adhuc procedit ex minus noto, quia quod productio sit in divinis, est evidens, quod sit articulus fidei; non autem est ita evidens, hoc esse articulum fidei, quod prima persona constituitur per relationem. Et cum probatur, quia aliter illa relatio adveniret personæ constitutæ, & ita illa relatio esset accidens. Probatio non videtur valere, quia simili modo posset argui de inspiratione activæ, de qua omnes tenent, quod non constituit personam, nec tamen est accidens, quia perfecte eadem fundamento, quod est essentia in persona.

Et cum arguitur ultra, quod distinctio non est ibi, nisi per relationes originis, hæc non est ita manifesta statim ex fide sicut conclusio, quam intendit ostendere; nec etiam est necessaria ad propositum in communi, quia, & si aliter esset ibi distinctio, posset tamen salvari origo. Et cum secundo arguitur, quod summe activum summe est diffusivum sui. Responsio, quod verum est, quantum possibile est aliquid diffundi, sed oportet probare, quod possibile esset aliquid diffundi, sive communicari in unitate naturæ. Per idem ad tertium de ratione boni, quia oportet probare, quod communicatio ejusdem rei, vel naturæ, est possibilis; quia ad impossibile includens contradictionem, non est potentia, nec communicatio bonitatis. Similiter ad quartum, perfectum est naturæ producere summum sibi simile. Verum est ita summum sibi simile, sicut potest produci. Oportet igitur probare, quod summe simile univocè, id est in unitate naturæ, esset producibile.

Tenendo quatuor igitur rationes primas, & præcipue duas pro conclusione affirmativa questionis, respondeo ad argumenta in oppositum. Ad primum negando majorem, Cum probatur primo per neces-

farium (a) ex se, & ex alio dico quod si idem genus causæ importetur per hæc duo ex se, & ex alio, verum est, quod nihil sit esse necessarium ex se, & ex alio: si aptum aliud genus causa importetur, patet per illud ex se: causa formalis, & per illud, ab alio, causa effectiva, vel productiva: non est inconveniens idem esse necessarium ex se uno modo, & ab alio, alio modo. Cum probatur major Prologismi, dico quod necessarium ex se formaliter, non potest non esse: circumscripto quocumque alio, cuius circumscriptio non includit impossibilitatem, ponendo illud esse: sed ex se necessarium formaliter, sequitur posse non esse, circumscripto quocumque alio per impossibile: sic ex uno impossibile posito, sequitur aliud impossibile: ita de Filio. Sed dubium est nunc, quæ sit differentia inter necessitatem filij secundam Theologos, & creaturæ productæ secundum Philosophos.

Philosophi ponentes creaturam necessario productam, habent dicere, quod ipsa habentem entitatem, qua formaliter essent necessaria, licet in illa entitate dependentem a causa necessario producente; Filius autem habet entitatem formaliter necessariam, & eandem cum producente: creatura igitur si esset ex se necessaria, non posset non esse, circumscripto omni alio, cuius circumscriptio non implicat contradictionem: tamen circumscripta causa alia a se per impossibile, posset non esse; Filius autem, non posset non esse, circumscripto quocumque alio secundum entitatem a producto, quia non potest non esse, nisi circumscripta persona producente, & producentem non est aliud secundum entitatem a producto. Unde si Pater creaturam naturaliter produceret, & necessario, produceret eam formaliter necessariam, tamen non esset tunc necessaria tanta necessitate, quanta est nunc Filius necessarius. Stat ergo de Filio, quod fit a se formaliter necessarius, & tamen ab alio producente, cum quo habet eandem entitatem necessariam.

Ad secundam probationem, majoris dico, quod possibile (b) Logicum differat a possibili reali, sicut patet per Philosophum 5. *Metaph. cap. de potentia*. Possibile Logicum est modus compositionis formate ab intellectu, illius quidem, cuius termini non includunt contradictionem: & ita hoc modo possibile est hæc propositio, *Deum posse produci, & Deum esse Deum*. Sed possibile reale est, quod accipitur ab aliqua potentia in re, sicut a potentia inherente alicui, vel terminata ad illud sicut ad terminum: Filius autem non est possibilis possibilitate reali, nec possibilitate inherente, nec terminata ad ipsum; quia possibilitas, sive activa, sive passiva, & ad aliud in natura; sicut patet per distinctionem potentie activæ, & passivæ, 5. & 9. *Metaph.* quod est principium transfundendi aliud, vel ab alio inquantum aliud: tamen Filius est terminus potentie productivæ, quæ abstracte a ratione potentie effectivæ. Et si illa potentia dicatur simpliciter potentia, terminus illius potentie potest dici simpliciter possibile: sed possibilitas illa non repugnat formaliter necessario, licet possibilitas, de qua Philosophi loquuntur de potentia activa, & passiva proprie, repugnat necessitati ex se. Ad tertiam probationem, cum

cum dicitur, ibi est ordo: ergo intelligitur prima persona, non intellecta secunda. Respondetur, quod non necessario prima intellecta, intelligitur secunda persona cum prima persona, si illa prima persona est absoluta. Sed non sequitur, quod cum prima persona intelligitur esse, secunda persona intelligatur non esse: sicut non sequitur, illud animal, quod est in homine, intelligitur non intellecto rationali: igitur intelligitur non esse rationale. (a) Cum autem inferat mutationem ex terminis oppositis, accipis, ac si intelligatur productum non esse, quando producentis est. Abstractionem igitur suæ mendacio, quæ est non considerando illud, a quo fit abstractio, commutat in abstractionem mendacem, quæ est considerando illud non esse, a quo fit abstractio. Ad quartam probationem dico, quod illa persona non esset in essentia sine productione: habet enim illam productionem; non sequitur ergo, essentia de se non habet personam: ergo essentia de non habente rei habens: sed sequitur, ergo essentia de ratione sua non habet illam, vel non includit illam personam: quod patet, si persona est relativa. Probatio, quia tuac est aliquid excepto relativo, secundum Augustinum 7. de *Trinitate*, quia relatio non est de ratione absoluti. Ipsa, inquam, essentia habet illam productionem, sive per productionem habet personam, in qua subsistit, quæ tamen persona, vel productio non est de ratione essentia. Non autem sequitur mutatio, ex hoc, quod aliquid inest alicui, quod non est de ratione eius: sed mutatio requirit, quod aliquid inest alicui, qui prius inest oppositum, quod non habetur in proposito. (b) Ad quintam probationem dico, quod in generatione in creaturis concurrunt due rationes, scilicet quod ipsa est mutatio, & est productio; ut est mutatio, est forma subiecti mutati, ut est productio, est termini producti, ut via. Iste rationes non includunt se essentialiter etiam in creaturis: diversa enim respiciunt primo, ergo sine contradictione potest intelligi ratio productionis, sine ratione mutationis: ita generatio transferatur ad divina sub ratione productionis, licet non sub ratione mutationis. Ad secundum principale dico, quod non sequitur: *est ab alio, ergo dependens*. Cum probatur, concedo, quod æque independenter est natura in producente, & producto. Cum arguitur ex independentia, quod non est præexistencia, nego consequentiam: quia dependentia sequitur entitatem formalem dependentem ab illo, a quo dependet. Quando igitur habet eandem entitatem, non est ibi dependentia: potest tamen ibi esse præexistencia, si unum suppositum habeat illud ab altero. Ad ultimum dico, quod mutationes aliæ a generatione, ex ratione sua formali sunt imperfectiores generatione, quia termini inducti sunt imperfectiores, quia ex ratione terminorum inductorum imperfectorum habent majores imperfectiones, quam termini generationis: tamen aliæ mutationes quantum ad illud, quod præsupponunt, non requirunt tantam imperfectionem in subiecto, quantum requirit generatio; & hoc ut est mutatio, quia generatio quærit in subiecto entitatem in potentia, & hoc ad esse simpliciter; aliæ mutationes non. Ad propositum applicando dico, quod generatio non transfer-

L 2

a 2. *Phys. text. cap. 18.*b *De hoc inf. dist. 9. q. 1. & dist. 27. q. 1.*

Ad divina secundum illud, quod presupponit generatio, puta subje-
ctum mutabile, quod est imperfectionis; quia ut est mutatio, non est
in divinis; sed ut transfertur ad divina in quantum generatio est productio
sub ratione qua est productio termini, quia terminus ejus est perfectior
terminis alia un mutationem: & sic bene potest per generationem accipi
essentia tanquam terminus perfectissimus in divinis, licet non possit per
aliquam aliam mutationem accipi aliquid alius terminus aliarum mutatio-
num, quia hoc concluderet compositionem, & imperfectionem; quia
terminus cuiuslibet alterius mutationis esset accidentis componibile cum
subiecto.

Ad questionem quartam de numero productionum patet veritas, quia
sunt tantum duo productiones. (a) Sed hoc declarat ab aliquibus sic
actus notionalis iudantur super actus essentiales immanentes, sed tan-
tum sunt duo actus essentiales immanentes intra, qui sunt intelligere &
velle: ergo tantum sunt duo actus notionales, qui sunt productivi ad
intra.

Confirmatur ratio, quia actus notionales fundati super actus essentia-
les aquantur eis, & ideo non possunt multiplicari actus notionales fundati
super eundem actum essentialem. Et motus ponitur iste, & colligitur ex
multis dictis opinantis sparsim in pluribus locis, quod tam intellectus,
quam voluntas in quocumque habent esse propter separationem istorum a
materia, postquam habuerint esse in actu suo primo simplicis intelligen-
tia aut voluntatis, sunt supra se convertivi, & super actus eorum sim-
plices, & super objecta eorum per actus convertivos intelligendi & volen-
di: Intellectus enim non solum intelligit verum simpliciter intelligentia,
sed etiam intelligentia conversiva intelligendo se intelligere, & conver-
tendo se super objectum intellectum, & super actum simplicem intelligen-
di, & super se intelligente per actum suum convertivum, quia in-
tellectus notitia secunda, quae est in verbo, non solum scit & intelligit
rem, sed se scit & intelligit eam, ut sciat se scire, & intelligere eam. Si-
militer voluntas non solum vult bonum simpliciter voluntate, sed etiam vo-
luntate conversiva volendo se velle, convertendo se super objectum volun-
tum, & super actum volendi simplicem, & super se volentem per actum
suum convertivum. Sed ista conversio partim uno & eodem modo con-
venit intellectui & voluntati, & partim alio & alio modo: quod enim
ambo se convertunt, ut sunt nuda, pura, & sola potentia, hoc uno
& eodem modo convenit eis quantum est ex parte ipsarum se converten-
tium: Ambe enim se solas convertunt sua vi activa, quae aequaliter eis
convenit; sed alio & alio modo, quantum est ex parte obiectorum, ad
quae se convertunt. Intellectus enim postquam est conversus ad illa ad
quae convertitur, se habet ut potentia quoddam & purum potentiale,
& hoc quia intellectus nudus & purus natus est recipere ab illi, sicut prop-
rium passivum a suo proprio activo naturali; quod quidem activum est
idem intellectus informatus notitia simplici, & hoc respectu formationis
notitiae genitae declarativae. Voluntas autem postquam est conversus, ad
illa ad quae conversus est, se habet ut actum quoddam, & hoc ut volun-
tas

tas nuda & pura nata exprimitur de illis (sicut proprium activum de pro-
prio passivo, cuiusmodi est eadem voluntas informatam amore simplici)
anonymam quendam incentivam, qui est Spiritus Sanctus in divinis, qui ha-
bet esse a producentibus ipsum, non per informationem ejus, de quo est
quasi subiecte; nec per aliquam impressionem factam eidem secundum
modum quo Verbum sive Filius procedit a Patre, per quamdam quasi in-
formationem sive impressionem factam intellectui paterno convertivo, ut
sic fiat notitia declarativa de notitia simplici; sed per quamdam quasi
excessionem vel expansionem aut profluentiam, aut magis proprie loquen-
do, per quamdam expressionem producti de eo de quo subiective produ-
citur. Ex parte ergo intellectus cautatur actus dicendi a notitia simplici
in intellectu nudo convertivo supra se, & supra notitiam suam simplicem
ita quod intellectus informatus notitia simplici est principium activum, & elici-
tivum actus notionalis intellectus. Ipse autem nudus intellectus con-
versus non est nisi quasi principium passivum, de quo quasi de materiali pro-
ducitur Verbum quia per impressionem. Ex parte autem voluntatis cau-
satur actus notionalis ab ipsa voluntate nuda convertiva supra se, & super
anorem suum simplicem, & super ipsam voluntatem informatam amore
simplici, ita quod voluntas nuda convertiva est principium activum, & elici-
tivum actus notionalis voluntatis ipsa vero voluntas informatam amore sim-
plici, est principium quasi passivum, de quo quasi de materiali producitur Spi-
ritus S. secundum quamdam expressionem. Et hinc apparet differentiam intel-
lectus ut intellectus, & intellectus ut natura, quia intellectus, ut in Patre exis-
tens in actu intelligendi suam essentiam, quam actum ipsa essentia ope-
ratur in ipso intellectu suo, ut est quasi in potentia ad vocem aut essentia-
lem, secundum rationem intelligendi secundum se, sicut secundum naturam
ad producendum de seipso sibi quasi: ad quae est quasi in potentia, per
hoc quod est actu sub illa notitia essentiali: Intellectus enim, ut est qua-
dam notitia essentialis, secundum actum est natura, & principium acti-
vum, quo Pater d. eodem intellectu ut est intellectus purus, & tantum
intellectus ut de puro passivo format notitiam, quae est Verbum, quae
secundum rem est eadem notitia cum illa de qua formatur, differens solum
ab ea in quantum procedit ab ea, ut manifestativa, & declarativa ip-
sus: & per omnem eundem modum debent intelligere Verbum forma-
tum in nobis: cognitum enim primo sui simplicem notitiam imprimunt intel-
lectus nostro representando se illi ut pure passivo, & sub illa ratione qua
est intellectus: intellectus autem se perfectus simplici notitia per obje-
ctum cognitum, quod in se continet expressivae, factus est secundum se
& principium activum ut natura imprimens in seipsum, ut intellectus tan-
tum, & principium passivum ad informandum in se notitiam declarativam
de notitia simplici; & secundum hoc, quando dicitur Verbum formatum
per intellectum, & quod intellectus sit in formatione ejus activus, hoc
intelligitur de intellectu actu formato simplici notitia: per hanc enim ut
per rationem formalem agendi, intellectus est principium activum, &
necessario prius est ratio ejus ut intellectus est passivus respectu notitiae
simplicis, quam recipit ab objecto, quam ratio ejus secundum quam est
natura, & activus per notitiam simplicem inhaerentem: & deo ordine
rationis prius habet esse ut est intellectus, quam ut est natura, & fun-
da-

QUESTIO VII.

Utrum in Deo sint duæ productiones,
non plures.

Iuxta hoc quæro in speciali, *Utrum sint ibi tantum duæ productiones intrinsecæ?* Quod non arguo sic, quia unius nature videtur esse unus modus communicandi, secundum Averroem 8. *Physic. co. 46.* quod probatur per rationes suas ibidem. Prima, quia scilicet alterius materie est altera forma, alioquin non esset forma propria hujus materie, & tunc quodlibet generare e ex quodlibet; & tunc ultra. materie universaliter edent otiosa, & superflua. Sed materie correspondentes diversis agentibus, & producentibus, sunt alterius, & alterius rationis, quod patet in generatione per propagationem, & putrefactionem; quia propagatam generatur ex femine, aliud non, sed ex alio corpore putrefactio. Secundo arguitur ex opposito inferendo, quod eadem species tunc esset a natura, & a casu: Ex quo inferitur quod homo posset generari a femine alio; & ex infinis materis. Probari autem primum consequens esse inconveniens, quia quod fit a casu, est oppositum ei quod fit a natura. Et præterea secundo, nulla species est a casu, quia que evanuit a casu, sunt monstruosa. Hoc totum est manifestum per se. Sed si natura habere diversos modos communicandi, tunc secundum unum modum communicandi, posset aliqua species esse a natura, & secundum alium modum communicandi, posset esse a casu. Præterea arguitur sic. Ex commento illo: generabile hoc generatur æquivoce non ex femine; aut ergo de necessitate; aut ut in pluribus; aut ut raro. Si de necessitate æquivoce generatur, igitur nunquam ex femine, quod est falsum. Si autem ut in pluribus, æquivoce de putrefactione generatur, ergo naturaliter; quia quæcumque, ut in pluribus accidit, naturaliter accidit: ergo naturaliter generatur æquivoce. Et ulterius sequitur, quod ut raro propagetur ex femine, quod falsum est. Si autem ut raro, generatur æquivoce, sed que raro evanuit, a casu evanuit, & (a) casualiter; & que casualia sunt, monstruosa sunt, & que sunt huiusmodi, non sunt eisdem specie, & hoc & illud: ergo natura non est communicabilis nisi unum modo. Item arguitur pro conclusione Commentatoris *quia diversorum motuum species, sunt diversi termini specie, s. Physic.* ergo si communicationes, vel productiones sunt alterius rationis, ergo & termini. Quod non (b) tantum sint duæ, probo, quia Philosophus 1. *Physic.* distinguit naturam, & intellectum tanquam diversa principia activa: utriusque autem ratio vere invenitur in Deo, quia neutrum includit imperfectionem: & ad intra, quia neutrum est productivum ad extra: ergo præter productionem voluntatis erunt duæ alia productiones ad intra. Hoc etiam (c) confirmatur per Philosophum *quod metaph. cap. 2.* ubi videtur expresse dicere, quod potentia rationalis valet ad opposita; quia scientia est oppositorum; sed si in-

si intellectus ex natura sui est indeterminatus ad opposita, & natura est determinata ad unum: ergo intellectus habebit aliam rationem principii quam natura. Præterea. Potentia voluntatis est libera, ergo & productio ejus est libera; ergo non determinatur ad unum, sed ex libertate sua potest esse ad opposita: sed tantum creatura est possibilis esse, & non esse, non autem persona divina: ergo voluntas est tantum principium producendi creaturam, non personam divinam. Ad oppositum si non sunt tantum duæ persone producæ: ergo erunt plures personæ quam tres, vel pauciores quam tres; quod est falsum: ita ergo autoritates, quæ ostendunt tantum tres esse personas in divinis, ostendunt quod sunt tantum duæ persone producæ.

Quia sicut dixi, pluralitas declaratur ex productione: (a) ideo primo respondeo ad questionem de productione, quæ est tertia in ordine: & dico, quod in divinis est, & potest esse productio. Quod proba sic: Quidquid de ratione sui formalis est principium productivum, sufficiens, aliud in quocumque est a se, & sine imperfectione, in eo est principium productivum: istud totum, scilicet intellectus habens obiectum actu intelligibile sibi præsens, ex ratione sua formalis, est principium productivum notitiæ genitæ: ergo in quocumque est istud, scilicet intellectus habens obiectum actu intelligibile sibi præsens, ibi erit principium productivum notitiæ genitæ, & hoc secundum proportionem utriusque perfectionis: sed in Deo est illud secundum veram rationem sui, ergo vere est ibi productio notitiæ genitæ.

Autem potest argui sic. (b) Quidquid de ratione sua formalis est principium producendi, illud in quocumque est a se, in eo est principium perfecte producendi, sed memoria perfecta, sive quod idem est explicando, intellectus habens obiectum intelligibile sibi præsens, ex ratione sua formalis est principium productivum notitiæ genitæ: Si patet quod memoria talis est in aliqua persona divina & a se, quia aliqua est improducta, ergo illa persona poterit per tale principium perfectum perfecte producere. Vel sic potest argui. Omne suppositum habens a se quodcumque sufficiens principium producendi, potest producere productum adequatum illi principio: aliquod suppositum divinum habet a se principium quodcumque sufficiens producendi, quod est memoria perfecta: igitur, &c. Major, & minor declarantur consequenter. Ulterius consequenter arguo. Nulla productio per memoriam perfectam potest esse perfecta, nisi sit notitia adæquate illi memorie, sive illi intellectui respectu talis obiecti: memoria autem sive intellectui persone divine, cum sit infinita, nulla notitia adæquat respectu divine essentie infinite intelligibilis, nisi infinita, quia intellectus ille est comprehensivus illius obiecti infiniti: igitur aliqua persona divina per memoriam potest producere notitiam infinitam. Sed illa erit in natura divina, quia nihil aliud est infinitum, ergo in divinis per memoriam potest esse productio ad intra. Sed si potest esse, igitur est: tum quia ibi omne possibile est necessarium; tum quia illud principium est productivum, per modum nature. Igitur necessario agit. Consequentiæ patet, quia non potest

ratur per impressionem in intellectu ut nudum. (a) Improbationem primi articuli dimitto ut uideat ad distinct. ubi proprie habet locum. Contra secundum articulum arguo tripliciter. Primo, quod in intellectu sic conversum non imprimatur Verbum. Secundo, quod non fit necessaria talis conversio ad significationem Verbi. Tertio, quod nulla fit talis conversio. Primum arguo sic. Intellectus &c. Intellectus non convertitur, nisi ut est in aliquo supposito, quia conversio ponitur actio, & actiones sunt suppositorum. (b) Tunc quæro cuius suppositi, vel cuius personæ est, ut convertitur super intellectum formatum, quia si ut convertitur, est persona filii, & præcedit per se ista conversio generationem verbi, ergo ante generationem Verbi sunt duæ personæ, quod est hæreticum. Si autem, ut convertitur super intellectum formatum, est ipse Patris, tunc arguo sic. Cujus est, ut convertatur, ejus est, ut notitia genita formatur, ut probabo, igitur intellectus, ut est Patris, formatur notitia genita, ergo notitia genita est ipsius personæ Patris, quia cujus personæ est intellectus, ut informatur, ejusdem est notitia, qua formatur. Assumptum probandum probabo sic. Cujus est, ut convertitur super intellectum formatum, ejus est ut habet intellectum formatum, pro objecto actu presente, ergo eius est, ut ab illo objecto formatur, probabo hujus consequentiam, passivum proprie formatum d. informatum, & approximatum activo sufficienti proportionato, natum est immediate participi ab illo activo per Philosophum 9. Metaph. 4. (c) Quoniam autem possibile &c. Tunc enati est aliquid in potentia proxima quando nihil oportet addi, subtrahi vel minu, ad hoc quod actus infit. Intellectus autem nudus ut conversus, & habens intellectum formatum, ut objectum præsens, est passivum dispositum, proportionatum, & approximatum intellectui informato, ut objecto sufficienter activo, ergo intellectus nudus, ut conversus solum facta variatione circa ipsum esse subsistentia, vel cuiuscumque entitatis, ut sic formatur notitia genita, & sic probatur prima consequentia. Hic posset poni una responsio, quod intellectus nudus, videlicet de quo formatur notitia genita, communicatur filio per actum producenti notitiam genitam, per hoc quod de seipso actualiter formatur illa notitia, sive ex hoc quod est quasi materia informata notitia genita, habet esse in persona genita. Sed contra istam responsionem sunt duæ argumenta prima, quæ ponuntur distinctione 5. q. ultima contra opin. de qua si materia, quæ ibi specialiter improbatur.

Secundum arguo sic. Intellectus patris habens obiectum sibi præsens est naturale principium non solum operativum respectu intellectus patris, sed etiam productivum respectu notitiae genitæ, igitur circumscribitur illa reflexione esset principium productivum.

Tertium probabo sic, si per conversionem nihil intelligitur esse in intellectu, quod non intelligatur eis esse non intellecta conversione, igitur conversio nihil est ibi.

Si autem aliquid intelligitur esse in intellectu, quod sine ipsa non intel-

a Sic in originali, & melior literam continuabis.

b In proemio Metaph.

c T. 6. 10. & 12. al. Quando autem potentia est unumquodq.

intelligeretur, quæro quid non præsentia objecti, non perfectio potentia, non tandem determinatio potentia ad actum, vel exercitium actus sicut aliqui possunt voluntatem in nobis convertere intelligentiam ad memoriam, patet quod voluntas non convertit ad significationem Verbi divini. Item conversio ista non est actio, quæ est operatio, quia non intellectio, nec volitio, nec est actio productiva alicuius.

Secundus Articulus est, quod intellectus informatus notitia actuali essentiali, est principium activum, & elicivum notitiae genitæ. Hoc improbo sic: Verbum non gignitur ab intelligentia, sed a memoria, secundum Augustinum 15. de Trin. cap. 7. ergo licet in Patre concurrant memoria, intelligentia, & voluntas. Pater non gignit Verbum formaliter intelligentia ut quo, sed memoria. Ut autem habet notitiam actualem quasi elicivam, & ut actum secundum, est in actu intelligentiæ, cuius est omne intelligere actuale: ergo ut sic non gignit Verbum, sed ut est in actu memoriæ, id est, ut habet obiectum intelligibile præsens intellectui suo: in hoc enim intelligitur actus primus quasi præcedens actum secundum, qui est actus intelligere. Secundo sic: Productio magis convenit actui primo, ut principio productivo, quam actui secundo, quia operationes perfectæ de ratione sui sunt finis, & non sunt gratia aliorum finium: ergo intellectio, ut est operatio Patris non est ratio formalis productiva alicuius termini, sed tantum actus primus, cuius, virtute elicivæ illa operatio, erit principium productivum. Tertio sic: (a) Si intellectio Patris actualis est ratio formalis producenti Verbum, adhuc obiectum, ut præsens intellectui Patris, ut habenti rationem memoriæ, erit principium prius productivum notitiae genitæ quia in nobis apparet, quod illud est natum immediatius gignere, quam actus intelligendi: ergo aliquod Verbum prius erit gignitur a Patre, ut a memoria, quam ut ab ipsa intelligentia nascente.

Confirmatur, (b) quia per se, essentia quasi operatur actum intelligentiæ essentiali in intellectu paterno: ipsa igitur ut præsens intellectui, est sufficienti principium quo, respectu intellectus actualis. Sed quod non fit quasi principium respectu eius, ut in Patre, hoc est quia ista intellectio Patris est improducibilis: igitur respectu notitiae actualis productivus est ipsa simpliciter principium quo, & ita primum Verbum non producitur per notitiam actualem, vel intellectionem actualem Patris, ut per rationem formalem productivam, sed per ipsam memoriam. Præterea, omnis intellectio, cum eius esse sit in fieri, habet principium, vel quasi principium cuius esse non sit in fieri, quia alia est processus in infinitum: alicuius igitur in intellectu non a. obiecti, si per primæ, necesse est principium, vel quasi principium, esse tantum memoriam, ita quod non hoc totum, intellectus intelligens, alia ista non est prima intellectio: sed omnes intellectiones a, & in intellectu ejusdem rationis, sunt ejusdem rationis: quidquid autem est perfectum principium primi in specie, potest esse principium cuiuscumque, & immediate: igitur memoria perfecta

potest esse immediatum principium, vel quasi principium omnis intellectus. *A*: igitur memoria Patris potest esse principium immediatum Verbi, igitur necessario est. Contra, igitur non sic memoria Filii ad intelligentiam Filii, sicut memoria Patris ad intelligentiam Patris.

Præterea, Verbum est illius immediatum Verbum, a quo immediatus exprimitur: ergo si ratio elicitive Verbi sic actualis notitia, ut in intellectu Patris formato, sequitur quod Verbum sic immediatus Verbum intelligentis Patris, quam essentia Patris: quod videtur inconueniens, quia tunc esset aliud prius Verbum, quod esset declarativum essentia Patris immediate. Vel oportet dicere, quod illa essentia non potest declarari immediate per aliquod Verbum, quod videtur inconueniens: cum secundum Augustinum *1^a de Trinit.* Notitia formata ab ea, re quam memoria continemus est Verbum, primum obiectum memoriae diuinae est essentia, ut essentia. Præterea. Si actualis intellectio Patris esset genita, vel producta, produceretur virtute essentia, non ut iam cognita, sed ut prior omni cognitione: hoc patet, tum secundum veritatem, quia alias esset processus in infinitum in actibus intelligendi, quia semper erit dare actum intellectus ante actum intelligendi: tum secundum auctum, quia supra dixit, quod in Patre actum intelligendi essentiam, operatur ipsa essentia in intellectu ipsius. Ex hoc ergo sic actualis notitia essentia non potest esse formaliter alterius rationis per hoc quod est ab alio communicata, & non ab alio sic communicata, quia tunc Deitas esset formaliter alterius rationis in personis, quia illam iam habet a se, & non alia: ergo & actualis notitia essentia est elicitive rationis in Patre, & Filio. Quod igitur natum est esse principium quo respectu unius, si esset principia bilis, idem erit principium respectu alterius si principiarum.

Tertius articulus est quod conuenio intellectus nudi super se formato, est necessaria ad hoc, ut intellectus nudus formatur ab intellectu formato. Hoc non video, quia intellectus Patris habens obiectum sibi præfens est naturale principium, non solum operativum respectu intelligentis Patris, sed etiam productivum respectu notitie genita; adhuc ergo circumscripta illa reflexione, esset principium productivum.

De quarto articulo (a) patet manifeste, quod in hoc videtur sibi ipsi contradicere, sic opinari: quod probatur sic. Quia, quod de intellectu, ut nudo formatur Verbum, & tamen non imprimatur intellectui, ut habeat notitiam essentialem, non videntur simul stare, quia sub qua ratione est prius de quo, & in quo. Sed prius dixit, quod est quasi in potentia ad Verbum per hoc, quod est in actu sub notitia essentialem.

Secundus etiam articulus est falsus in nobis, tum, quia notitia confusa non potest esse principium elicitive notitie distinctæ, sicut nec imperfectum potest esse principium elicitive productionis alicujus perfecti: tum quia illa notitia actualis confusa, esset simul cum notitia actuali distincta: & ita duo actus elicivi simul; vel actus confusus quando non esset, generaret actum distinctum; tum quia omnis actus intel-

telligendi secundus, est genitus a memoria, ut memoria est in actu primo proportionali sibi, puta perfectus a perfecto, imperfectus ab imperfecto sicut distinctus, tertia patet.

Tertius articulus etiam est falsus in nobis, quia verbum perfectissimum erit in Patre secundum Augustinum *1^a de Trinit.* & tamen non fuerit illud Verbum genitum per actum reflexum, sive conuersum super actum primum, ut iste dicit, ut per illud fecit, quis se fecit, vel intelligere. Quod autem non erit notitia reflexa probatur, quia Verbum perfectissimum creatum non habet pro obiecto suo primo aliquid creatum, sed increatum.

Dico tunc ad questionem, quod tantum sunt (a) ibi due productiones distinctæ secundum rationes formales productionis; & hoc, quia sunt tantum duo principia productiua, habentia formales rationes producendi distinctas: Quod probatur sic. Omnis pluralitas reduci potest: ergo tantam, vel ad paucitatem tantam, ad quantum reduci potest: ergo pluralitas principiorum adiuuorum, vel productiuorum reducitur ad unitatem, vel ad tantam paucitatem, ad quantum potest reduci: sed non potest reduci (b) ad aliquod principium unum productiuum aliud ab illis. Probatur: (c) quia principia productiua, quæ sunt nature, & voluntatis, habent oppositos modos principia di, quia alterum inclinatur ex se ad agendum naturaliter, alterum libere, & in potestate sua habet se ad agendum naturaliter, & non inclinatur. Si autem produceretur ad aliquod unum principium productiuum, illud haberet determinate alterum modum principia di alterius istorum principiorum: Vel enim esset productiuum ex se determinate, & tunc per modum nature; vel non ex se determinate, sed libere; & ita per modum voluntatis. Ergo non possunt reduci ad aliquod neutrum istorum habent ratiõnem ab istis, quod scilicet in procedendo neutrum istorum habet ratiõnem, N. e. unum istorum reducitur ad alterum, quia tunc alterum secundum genus suum esset imperfectum, quod falsum est; quia cum ex eadem perfectione conueniat utriusque esse principium operatiuum, & eadem perfectione conueniat utriusque esse imperfectum in quantum est operatiuum; & neutrum sit ex se imperfectum in quantum est operatiuum; & quia tunc non esset formaliter in Deo: ergo nec in quantum est productiuum, est imperfectum principii: ergo non possunt reduci ad paucitatem minorem, quam ad dualitatem principii, scilicet productiui per modum nature, & principii productiui per modum voluntatis. Hæc autem duo principia secundum rationes suas principia di debent poni in primo, quia in ipso est omnis ratio principii, quod non reducitur ad aliud principium prius: igitur sunt tantum duo principia productiua alterius rationis in primo productiuo. Hæc autem sunt productiua ad intra. Probatur, memoria perfecta est productiua ad intra per modum nature, ex potentia præcedente, quia intellectus perfectus, sicut in quantum est potentia operatiua, natus est intelligere obiectum, quantum est ipsum notabile: ita in quantum est potentia productiua notitie genita, natus est esse principium tante notitie, quanta potest esse obiecti: intellectus autem in primo, etiam ut est principium productiuum, est sim-

pietate perfectus. Quod patet, quia non reducitur ad aliud principium prius, & omne imperfectum reducitur ad perfectum prius se.

Hoc etiam obiectum primum intellectus est infinitum intelligibile: ergo intellectus, ut est principium productivum, natus est esse peius. primum productivum notitiam infinitam. Similiter arguitur de voluntate respectu amoris obiecti infiniti. Aliter arguitur, & redit quæsi in laem sic: quia quodlibet principium productivum, quod non reducitur ad aliud principium prius, natum est habere productionem sibi adequatam: igitur principium productivum, quod est voluntas, natum est habere productum sibi adequatum, & principium productivum, quod est natura, natum est habere sibi productum adequatum, hæc principia productiva sunt infinita, igitur producta eis adequata non possunt esse infinita. Omnipotentia autem in primo non potest habere obiectum possibile infinitum, quia tunc creata posset esse infinita, nihil autem infinitum est formaliter, nisi Deus, ex quaestione illa precedenti, utrum Deus sit infinitus, ergo ista principia sunt productiva, aliquatenus in natura divina.

Uterius sequitur si non sunt ibi, nisi duo principia productiva alterius rationis, ergo tantum sunt due productiones numero, probatio, huius, & consequentia prima. Quia utranque principium productivum habet productionem sibi adequatam, & coeternam, ergo stante illa non potest habere aliam.

Memorandum (a) quod tota materia dist. 23. versatur circa antecedens huius causæ. Ideo altercatio circa antecedens differatur usque illuc, vel hic tota tangatur, secundum melius fiet si hic moveatur quaestio, an productiones præcise distinguantur secundum distinctionem principiorum formalium producendi. Solutio huius quaestiones dependet ex his, an essentia, ut essentia sit principium formale communicandi essentiam. Item, an idem principium formale producendi, possit esse respectu distinctarum productionum. Item tertio qualis sit distinctio principiorum producendi, quod pertinet ad quaestiones de distinctione principiorum producendi, quod pertinet ad quaestiones de distinctione attributorum. Nova præsentatione huius quaestiones sit hæc propositio. *Quæ quid rationis ejusdem existentis ad plures ejusdem rationis se extendit, non determinatur ex se, ad quot talia se extendit. Probatur, in abundantia natura communi ad opposita, & causa, ad effectus, ex hoc sequitur, quid nec natura Divina inquantum communit, determinat sibi numerum oppositorum, nec inquantum principium producendi si est tale principium, determinabit sibi numerum principiorum: igitur si est certus numerus personarum, erit, quia principium productivum distinguatur. Sic solvitur ad duo prima dubia. Tertium requirit probationem per adequationem unice productionis principio uni rationis. Quomodo in prima productione est duplex principium quo. Quomodo essentia sola non est sufficiens quo communicandi se. Quo aliquid quæsi potest esse principium quo, communicandi quæsi prius imperfectione. Quomodo non est æque essentia*

in

in quolibet quæsi radix omnium, sed filius est prima notitia, & Spiritus Sanctus primus amor & quæsi communicandi essentia, d. 13.

Obiectum contra ista adducit omnem sic. Natura ex se est principium determinatum ad agendum: in divinis autem intellectibus unde intellectus, non tantum videtur esse principium determinatum ad agendum, sed etiam natura, ut est quodammodo prior intellectu, quasi radix, & fundamentum; sicut essentia quælibet videtur esse fundamentum potentiae: ergo non tantum intellectus, sed etiam ipsa essentia debet poni habere rationem principii illius, quod est natura, ut distinguitur contra voluntatem. Secundo, dum ut de illis actibus productivis, quomodo sint istorum principiorum productivorum, quorum sunt actus essentialis: cum enim actus distinguantur potentias, 2. (a) de anima, videtur quod istis potentis, quibus conveniunt actus essentialis, non comparantur actus notionales, sive productivi. Tertio Probatio illa non videtur valere quæ adducitur ad ostendendum dualitatem in principis productivis, non posse reduci ad unitatem: Nam principiare necessario, & principiare contingenter, sunt oppositi modi principandi; & diverſi, & tamen hæc dualitas reducitur ad unitatem, & concedo, quod illud unum habet determinate alterum istorum duorum modorum, illud scilicet, qui est perfectior, & prior ita diceretur in proposito, quod ad principium, quod est natura, (quia illud est prius in ratione principandi,) reducitur voluntas, licet hæc beat oppositum modum principandi. Quarto, contra ultimam propositionem prædictæ deductionis arguo: Quæro enim unde probatur illa propositio, quæ dicit, quod stante uno actu ad quatuor potentias, ipsa non potest simul habere alium: si intelligat adequatum secundum extensionem, fectur principium: si secundum intentionem, videtur falsum. Nam (b) licet visio Verbi adqueat potentia intellectivæ anime Christi, tamen potest noscere etiam actu elicitu aliud intelligibile a se. Patet etiam quod Deus novit se notitia adequata intellectu suo secundum intentionem, & tamen novit alia a se. Si igitur ita est de actu adqueat potentia operativa, quod comparatur alium, multo magis videtur de potentia productiva, quia eius productum, vel productio non est in potentia productiva, sicut, operativa est in potentia operativa. Quinto sic. Principium non est principium, inquantum principium iam intelligitur positum in esse, sed inquantum est prius principiato: ut autem est prius principiato non aliter se habet per hoc, quod principium ponitur in esse, ergo si isto non posito, posset esse principium alterius, pari ratione videretur, quod isto posito simul posset esse principium alterius; quia isto posito, principium inquantum principium, hoc est inquantum prius principiato, nullo modo aliter se habet Solutio Istorum duarum rationum ultimarum, & declaratio rationis illius, contra quæ sunt, & probatio conclusionis, ad quam illa ratio adducitur, videlicet, quod sunt tantum due productiones, dimittantur usque ad dist. 7. qu. illa An possint esse plures Filii in divinis? Ad primum respondeo, quod hoc totum (Intellectus habens obiectum aut intelligibile sui presentis) habet

bet rationem memorie perfectae in actu primo, quae scilicet est immedieatum principium actus secundi, & notitiae genitrix in hoc autem principio, quod est memoria, concurrunt duo, quae constituunt unum principium totale, videlicet essentia in ratione objecti, & intellectus, ut potentia, quorum utranque per se est quasi pariale respectu productionis ad quae huiusmodi principio.

Cum igitur agitur quod ratio naturae non tantum competit intellectui, sed essentiae. Respondetur, quod totale principium includens naturam ut objectum, & intellectum ut potentiam habentem obiectum sibi praesens, est principium productivum, quod est natura, & principium completum producendi per modum naturae: Si enim essentia, ut obiectum, non haberet rationem principii in productione Verbi, quare magis diceretur Verbum essentiae, quam lapidis, si ex sola infinitate intellectus, ut principii productivi posset produci Verbum infinitum quocumque alio obiecto praesente.

Ad secundam dubium dico, quod memoria in Patre est principium operativum Patris, quo scilicet, ut actu primo, Pater formaliter intelligit, ut in actu secundo est etiam eadem memoria Patri principium productivum, quo Pater existens in actu primo, producit ut in actu secundo notitiam genitam, & actus primus prior est prioritate originis actu secundo non fundatur igitur actus productivus super actum essentialem, qui consistit in actu secundo, videlicet, qui est operatio, quasi super rationem formalem eliciendi illum actum secundum; sed quodammodo praerigit illum actum, quia actus primus qui est operativus, & productivus, est ratio perficiens suppositum in actu secundo, qui est operatio suppositi, in quo est quodam ordine prius, antequam intelligatur producti illud, quod producit: operans enim, & producens per idem principium prius est operans, quam producens. Exemplum, si lucere penetrat aliqua operatio in luminoso, & illuminare poneretur productio luminis a luminoso: lux in luminoso esset principium, quo & respectu operationis, quae est lucere, & respectu operationis, quae est illuminare. Nec tamen lucere, quod est operatio, esset ratio formalis illuminationis, quae est productio: sed esset ibi ordo quasi effectivum ordinatum ad eandem causam communem amborum, a qua immediata procedit unus effectus, quam alius. Ita in proposito, ad eundem actum primum, qui est memoria Patris, ordinem quemdam intelliguntur habere intelligere, quod est operatio Patris, & dicere quod est producere Patris respectu notitiae genitrix, non talem tamen ordinem, quod intelligere Patris sit causa, vel principium elicivum dicere Verbi; sed quod immediatus intelligere sit quasi productum a memoria Patris; quam dicere, vel quam Verbum sit productum ab eodem. Non igitur est ibi talis ordo, quem ponit opinio prior, in ratione objecti praesuppositi, vel in ratione principii formalis agendi, sed tantum ordo prior quasi producti ad productum, respectu ejusdem principii communis, ad quasi productum, & vere productum. Et tunc ad illud 3. de anima, de distinctione potenciarum per actus, potest dici, quod quasi producere, & producere, sunt actus ejusdem rationis. Si enim illud quod non producit, sed quasi producitur, esset realiter distinctum a pro-

producente, esset vere productum: igitur quod modo sine productione insit, tamen virtute principii, quod esset productivum eius, si posset distinguere, & pro tanto dicitur quasi productum, non variat formaliter actum ab illo, quo produceretur, si esset producibile. Alia responsio esset de intellectu agente, & possibi li, sed modo transito: quia non dixi adhuc cui intellectus convenit producere notitiam, ut principio parialis, hoc dicitur infra, sed nunc de intellectu indistincto locutus sum. Ad tertium (a) dico, quod quando duo principia habent modos oppositos principiandi, quorum neuter importat aliam imperfectionem: neuter reducitur ad alterum, ut ad prius naturam, licet possit ibi esse aliqua prioritas quasi originis: nunc autem neutrum istorum principiorum includit aliquam imperfectionem, non magis inquantum productivum, quam inquantum operativum: nec ergo unum ad alterum reducitur, ut ad prius naturam, nec ambo ad tertium propter idem, quia neutrum est imperfectum, & etiam quia illud tertium esset principium secundum rationem alterius istorum, quia inter ista non est medium in principiando, & ita si ambo reducerentur ad tertium, unum reduceretur ad aliud, & idem ad seipsum.

Contra ista instatur, & primo sic. Intelligentia est in Patre sub propria ratione intelligentiae, & propria perfectio intelligentiae, ut intelligentia, est Verbum: ergo Verbum est in intelligentia Patris, ut Patris est quod est negatum. Praeterea August. 15. de Trinitate cap. 15. Verbum est ratio: ergo actualis notitia est ratio signendi Verbum. Praeterea, non videtur differentia inter memoriam, & intelligentiam in Patre: ergo non videtur aliud esse improbare Patrem, ut intelligentiam esse principium Verbi, & Patrem ut memoriam: idem igitur approbas & improbas. Quarta instantia est, quare Pater isto actu producit notitiam genitam; & non illo, non videtur ratio, cum uterque sit actus secundus, & principietur virtute ejusdem actus primi. Ad primum dico, quod Pater formaliter est memoria, intelligentia, & voluntas, August. 15. de Trinitate cap. 7. sive 14. de parvulis: In illa Trinitate quis audeat dicere Patrem, nec seipsum, nec Filium, nec Spiritum sanctum intelligere, nisi per Filium, vel diligere nisi per Spiritum sanctum? Per se autem meminisse tantummodo, vel sui, vel Filii, vel Spiritus sancti. Sequitur: Quis haec in illa Trinitate vel opinari, vel affirmari praesumat? si enim solus ibi Filius intelligat, ut intelligentia sit, & sibi, & Patri, & Spiritui sancto, ad illam absurditatem reditur, quod Pater non sit sapiens de se, sed de Filio. Haec ille. Intelligit igitur, quod Pater formaliter est memoria sibi, intelligentia sibi, & voluntas sibi, & in hoc est dissimilitudo inter personas, & partes imaginis in nobis secundum ipsum. Cum igitur dicitur, proprius actus intelligentiae est Verbum, nego immo de ratione Verbi est, quod sit notitia genita. Dices sufficit quod sit notitia declarativa; nego, intelligendo per declarationem, relationem rationis, ut est intelligibile ad intellectum talis enim relatio est notitia declarative actualis Patris, qua Pa-

a Dist. 3. q. 2. vel 9. & quoad. 15. Ad object. 3.

b 3. d. 1. c. 6. cum hinc: ARG.

ter formaliter intelligit, ad noticiam habituali Patris declaratur, ut est memoria, ita quod obiectum præsens intellectui Patris declaratur æque perfectæ per noticiam actuali Patris, sicut per noticiam actuali, quæ est Filius; & tamen noticiæ actuali Patris non est Verbum, quia nihil potest esse formaliter in Patre, nisi non genitum. Cum vero dicitur secundo, quod est noticiæ de noticiæ, Respondeo, quod ipsemet Augustinus exponit se, 15. de Trinit. cap. 11. *Similima est visio cogitationis, & visioni scientiæ.* Et eodem cap. 12. sive 21. de parvis: *Tunc enim est Verbum similitudinem rei notæ, de qua gignitur, & imago eius, quando de visione scientiæ visio cogitationis exoritur.* Ista constructio est intransitiva: Nam sicut visio cogitationis nihil aliud est, quam cogitatio, ita visio scientiæ nihil aliud est, quam scientiæ. Idem est igitur dicere, de visione scientiæ nasci visionem cogitationis, quod de scientiæ nasci cogitationem: scientiæ autem est forma habitualis perficiens memoriam secundum eundem, 15. de Trin. cap. 15. ubi dicit: *Si potest esse in anima scientiæ sempiterna, sempiterna non potest esse eiusdem scientiæ cogitatio, illud sempiternum secundum eum pertinet ad memoriam, non sempiternum ad intelligentiam: nihil igitur aliud vult dicere visionem de visione, noticiam de noticiæ, nisi actum secundum, qui est visio, vel cogitatio in intelligentiæ nasci de actu primo, qui est in memoria, quæ est visio habitualis, vel scientiæ, secundum eum.* Ad tertiam instantiam, cum dicitur de differentia memoriæ, & intelligentiæ, dico, quod illi adversarii non ponunt differentiam realem inter intellectum, & voluntatem Patris; & tamen habent concedere tantam differentiam, quod alterum potest esse principium elicivum alicujus productionis, cujus alterum non potest esse principium elicivum formale: Filius enim producitur formaliter per modum naturæ, sed non producitur formaliter per modum voluntatis. Igitur licet non differant realiter memoria, & intelligentiæ Patris; est tamen tanta differentia inter illa, quod alterum potest poni principium elicivum alicujus productionis, cujus reliquum non ponatur principium elicivum formale. Talis differentia patet secundum Augustinum 15. de Trinit. cap. 8. & ubi prius: talis est enim, quod si Pater esset memorialisiter noscens, non autem intelligens, non esset perfectus, secundum Philosophum 12. Metaph. non obstante illa identitate memoriæ ad intelligentiam, sive recordationis ad intelligentionem.

Ad quartam instantiam dico, quod hæc est immediata contingens calor calefacit; & ista est immediata necessitaria calor est calefacit, quia inter extrema neutrius istorum invenitur aliquod medium. Ita dico, quod ista per se: operatio, in quantum operatio, est non productiva, quia operationes, ut operationes, sunt fines, & perfectiones operantis. Productiva autem, ut productio est, non est perfectio productentis, sed habens terminum productum extra essentiam productentis, vel saltem non includitur formaliter in persona productentis. Quare igitur actus secundus, quo Patet intelligit, vel operatur formaliter, non producit? Respondeo, quia illud intelligere ex ratione sua est operari Patris, & non est producere; productionem autem, sive dictio-

ne producit, sicut aliquid calefactione calefacit formaliter, (a) eius non est alia causa prior. Quod autem dicitur, idem esse principium istorum duorum actuum, non alterando modo de intellectu agente, & possibili, potest concedi, quod ex plenitudine perfectionis potest competere alicui, quod operetur, & producat aliquid aliud a se, magis tamen hoc patet, quando dicitur, quod dicere non est aliquid actus intelligendi formaliter est tamen aliquis actus intellectus; nullus autem actus intelligendi formaliter est productivus, sed aliquid alius actus formaliter naturaliter præcedens, vel subsequens potest esse productivus; qualis est actus dicendi.

Ad primum argumentum principale dico, quod Aver. in comm. 46. 8. cap. 1. cuius text. incipit *Verum autem unumquodque*, non loquitur expresse nisi de homine, & quoad hoc contradicit Avic. sicut ipse dicit ibidem. Impoluit autem Avic. quod posuit, quod homo potuit generari æquivoco, & tunc conclusio Aver. vera est. Nihil enim generabile univoco potest generari æquivoco, nisi sit ita imperfectum, quod causa æquivoca, sive univoca sufficiat ad generationem ejus; & ideo imperfecta entia, (b) possunt generari æquivoco, & univoco, perfecta autem non. Tamen rationes Aver. videntur concludere non tantum de homine, sed de quacunque specie naturaliter generabili, & si hoc intendatur, conclusio ejus est falsa, & rationes ejus non concludunt. Quod conclusio sua sit falsa patet per Augustinum 3. de Trinitat. cap. 4. & ratio Augustini ibidem est, quia generatur per putrefactionem propagat alia iterum propagantia; propagantia autem sunt univoca generata a se: ergo propagata, & generata per putrefactionem, sunt univoca. Quod si negat Aver. assumptum de apibus, & de animalibus consimilibus, non potest negare de plantis. quia æquivoco genite hoc est non ex semine, postea producant univoco semen, ex quo generantur plantæ alie ejusdem speciei.

Contradicit etiam in Aug. (c) in Epistola ad Deo gratias. Ubi dicit: *Multa generis animalium sine parentibus ex terra procreantur, quæ tamen pariunt cocundo ipsa etiam sui similia; ne propter diversitatem naturæ inter se aliud ad naturam eorum, quæ procreata sunt ex terra, & eorum, quæ ex illis cocuntibus orta sunt; similiter enim vivunt, & moriuntur, quamvis dissimiliter nata sunt.* Et Ambrosius de Incarnatione Verbi, in fine. Sed & ipsemet contradicit sibi ipsi, in alijs locis de hac conclusione: nam de generatione accidentium æquivoca patet per ipsum 2. de Ca. & ma. Com. 41. ubi concedit, quod in accidentibus non semper est generatio ab univoco, & ponit exemplum de calore: patet enim quod calor generatur æquivoco ex motu, & concursu radiorum, & etiam a calore univoco. In substantiis etiam patet, quia ignis generatur æquivoco, & univoco: quod æquivoco patet 3. de Ca. & ma. Et Aver. com. 5. 6. *Exitus ignis a lapide non est de capitulo translationis; sed de capitulo alterationis, hoc est, non generatur per translationem, sed per alterationem.* Generatur etiam per motum localem.

Tom. I.

M

62

a Vide clarius inf. d. 3. 12. e. 27. & quod. lib. 14. e. 15.

b Quere dicit, 15. de ani. & in 16. de divi. ad hoc. c Ad dicit

ex 12. Met. com. 18. & Meteor. de generatione impressionum igitur Item patet de animalibus, quod multa generantur æquivoce, 12. Met. com. 18. Vnde videntur fieri de corporibus eorum mortuorum & Apes de corporibus vacuorum. Quod autem omnia predicta generata æquivoce sint ejusdem speciei, cum generatis univoce, probatur, quia habent operationes easdem; & circa eadem objecta, & ab eisdem conseruantur, & ab eisdem corrumpuntur: eosdem enim habent motus, sive quantum ad sursum, sive quantum ad deorsum, sive quantum ad motum progressivum, & eadem organa motus progressivi: ex unitate autem motus concludit Arist. 1. de Cal. & Mus. unitatem naturæ. Et Commentator ibidem Com. 8. motus unus non provenit nisi ex unitate naturæ. Habent etiã hæc, & illa membra (suis in speciebus) & membra leoni non differunt a membris cervi, nisi quia anima ab anima, 1. de Anima. Et generaliter quæcumque media possunt concludere unitatem specificam, sive sumpta ex accidentibus, sive sumpta ex operibus, concludunt propositionem de univocitate generatorum suorum, & sic in unitate specificâ. Contra dicit (b) etiam sibi Magister suus, 7. Metaph. ubi vult, quod sicut aliqua eadem sunt ab arte, & a casu, quando principium est simile in materia, illi, quod esset principium motus factiois, si idem fieret ab arte; ita vult, quod quædam naturalia sunt a natura, & a casu, & quædam non. Et ibidem (c) Averr. & incipit textus. Ergo sicut dictum est, vult quod illa possunt generari sine femine æquivoce, in quorum materia potest induci virtute caelesti aliqua virtus similis virtuti feminis in propagatis. Patet igitur multipliciter oppositum conclusionis Averr. si generaliter & virtualiter intelligatur. Rationes etiam suæ non concluduntur.

Ad primam respondeo, (d) quod materia secundum Philosophum 1. Phys. & 5. Metaph. est ex qua fit res cum in se, & corruptio, cum in se: ad differentiam oppositam, ex quo transmutato, & additio fit res, non autem in se fit facta. Si ergo accipitur, quod forma ejusdem rationis, est materia ejusdem rationis, proprie loquendo de materia, que est pars rei inexistens, concedo: sed si accipitur materia pro opposito, ex quo corrupto generatur oppositum, nego: Ignis enim ejusdem speciei generatur, sive ex terra corrupta, sive ex aere corrupto: in propagatis autem, & putrefactis est materia ejusdem rationis primo modo, s. d. non secundo modo. Ad secundam dico, quod non dicitur aliquod fieri raro, vel ut in pluribus, quia ipsum in se contingit frequenter, vel raro: frequentius enim lapsus cadens frangit caput, quam luna eclipsitur: sed ista differentia debet intelligi per comparationem alicuius effectus ad suam causam, & dicitur ille effectus eveniens in majori parte, qui habet causam determinatam ad suum eventum, quæ ut in pluribus producit effectum, Raro dicitur (e) evenire, quando non habet causam suam determinatam ad suum eventum, sed tantum provenit ex aliqua causa ordinata ad alium effectum, (f) in predicta tam n. ab illo effectum, ad eum ordinatur, & tamen ex tali inopdione provenit illud raro. Accipitur etiam raro, vel

a Com. 53. b Text. com. 22. 23. & 31. c Com. 31. d Text. com. 82. 1. 2. & 4. e Hæc intellige pro natura. f Phil. 2. Phys. de casual. & fortuitis effectibus. Text. com. 48. & inde.

vel ut in pluribus, prout disjungit inter opposita contradictoria, non prout inter disparata disjungit. Cum igitur arguitur: Generabile hoc si generatur æquivoce; vel non ex femine, aut igitur ex necessitate, aut ut in pluribus; vel raro ex necessitate; concedo, quod non: aut in majori parte, vel raro concedo, quod in majori parte comparando ad causam, determinatam, & etiam ut est distinctio inter contradictoria, comparando scilicet (a) effectum æquivocum ad causam æquivocam sub distinctione ad contradictoria, licet rarius eveniat hoc, quod generetur non ex femine, quam quod generetur ex femine; ut videlicet comparatur ad invicem duo disparata. Quod autem primo modo eveniat ut in pluribus probatur: ita enim per se est Sol causi ordinata ad generandum non ex femine, sicut propagans est causa ordinata ad generandum illud ex femine. Si iustatur hic quod sic secundo modo raro evenit, ergo casu, non sequitur: & tamen ita arguitur ulterius de casualitate, prout casualia dicuntur illa que eveniunt tantum ex causa alterius effectus impedita, & ideo ut dicit casualia sunt monstruosa, & non perfecta in aliqua specie; quia, propterea loquendo, casualia non eveniunt ab aliqua causa ordinata: sed causa ordinata ad productionem alterius, impedita producit casuale. Cum arguitur tertio de motu, & termino; Respondeo, quod ista propositio, *Motuum differentiam speciem, aut termini specie differentem*, non est immediata, sed dependet ex aliis duobus. Prima est, motuum differententiam speciem suam fluxus differentem specie, vel forma, secundum quas suos fluxus, differunt specie. Secunda est; forma fluens, vel forma secundum quam est fluxus, est ejusdem rationis cum forma terminante: Vbi autem altera istarum duarum est falsa, propositio assumpta est falsa. Ita est in proposito, quod forma inducitur per productionem, cuiusmodi est essentia non est ejusdem rationis cum forma, que est fluens, vel secundum quam est fluxus, cuiusmodi est productio.

Quod autem sit falsa, (b) quando alterum illorum est falsum, patet, quia idem ubi potest acquiri per motum circularem, & rectum qui etiam motus sunt alterius speciei, & incomparabiles, secundum Philosophum 7. Physic. Hoc autem est, quia forma, que est terminus fluxus, non habet distinctionem specificam sicut illa forma, que est fluens, vel secundum quam est fluxus. Qualitercumque sit de exemplo, forsitan oportet ibi exponere Philosophum, & tenere quod ubi fluens, secundum circulum, & lineam rectam, sunt ejusdem rationis in quantum ubi fluens. Licet rectum, & circulare, que accidunt linee, & seu magnitudinis super quam moventur, non fiat ejusdem rationis; & ideo quoad illa sit incomparabilis, non autem quoad ubi, & ubi fluens per se; & ideo nec quoad motus per se, saltem illud, ad quod hoc exemplum adducitur, verum est, quod forma fluente existente alterius rationis a forma terminante, non oportet ex distinctione motuum distinctionem concludere terminorum: in proposito autem productio est alterius rationis ab essentia terminante, ut a termino formali accepto per eam, quia productio est relatio, essentia autem ad se; & ideo pluralitas pro-

a Sec. agit de casualitate 2. Physic. text. 39. & inde & ibi. q. 10. de motu b Addite.

ductionum non concludit distinctionem formalem terminorum ipsarum.

Sed (a) adhuc videtur remanere difficultas fororum argumentorum. Averr. licet enim eadem natura possit communicari univoce, & aequivoce, non tamen ab aliquo eisdem speciei, sed ab individuo unius speciei tantum univoce communicatur, aequivoce autem a causa superiore: natura autem divina non communicatur ab aliqua causa superiore: sed tantum ab aliquo in eadem natura: ergo videtur quod natura illi non habeat communicationem nisi unius rationis. Respondet. Natura creata non potest communicari, nisi communicatione unius rationis a supposito illius nature: & ratio est, quia effectus non excedit causam: effectus autem communicatus tali supposito est natura: ergo oportet quod principium communicandi sit natura, quia nihil perfectius ipsa natura est in tali supposito communicante, nec aliquid aequo perfectum natura: natura autem est principium communicationis unius rationis: ergo supposito agenti virtute natura competit communicatio tantum unius rationis. Oppositum est in proposito, quia suppositum illius nature potest habere principia alterius rationis in producendo, quorum utrumque sit aequo perfectum cum natura, & ideo utrumque potest esse principium communicandi naturam: & ita hic potest esse duplex communicatio ab illis suppositis, quae sunt huius nature. Si infleat hic, quod duplex est principium operandi in nobis, scilicet intellectus, & voluntas, aequo perfectum ipsa natura, quia idem forma secundum unam opinionem de potentis anime.

Respondet. Ulterior ratio est, quod supponitur hic de duplici principio communicandi naturam in divinis, non autem in creaturis, & potest esse talis. Licet in nobis sit duplex principium operativum, voluntas, & intellectus, & ambo sint perfecta, & possint habere perfectas operationes sibi adequatas in ratione operationis, non tamen habent operationes adequatas sibi in esse: hoc est, licet per intellectum nostrum possimus habere intellectionem ita perfectam, sicut aliqua potest natura nostrae competere, non tamen intellectio illa erit perfectum ens ut natura, quia intellectio adequata intellectui, et potentiae, vel obiecto in ratione operationis, non est adequata intellectui, vel obiecto in esse. Intellectus igitur, & voluntas in creatura, & si sint principia producendi operationes adequatas sibi in ratione operationis, non tamen in esse, & per consequens multo magis, nec realiter adequatas naturae, cuius sunt intellectus, & voluntas. Ita potest argui de quibuscumque principis productivis in creaturis, quorum distinctio fiat in eodem supposito alicuius naturae. In divinis autem, quia principium operativum non tantum a quatur naturae in ratione principii operativi, sed etiam in essendo: operatio etiam aequatur principio operativo, & hoc in essendo, & per consequens aequatur naturae. Similiter ergo, quia principium productivum aequatur naturae in essendo, & ideo per ipsum potest communicari terminus formalis productionis adequatus sibi, & naturae in essendo. Ad argumenta quae probant, quod non fiat tantum in Deo duo principia productiva. Cum primo arguitur de natura, & intellectu, quod sunt duo principia productiva

va

va distincta per Philos. a. Phys. Respondeo, quod Philosophus partem locutus est de voluntate, ut distinguatur contra intellectum: sed communiter in ratione principii activi conjungit intellectum ad voluntatem, & ideo in 2. Phys. (a) ubi distinguit ista principia activa in naturam, & intellectum, non debet intelligi, ut intellectus distinguitur contra voluntatem, ut patet statim. Sic enim concurret cum voluntate, constitutivum idem principium respectu artificialium. Hoc patet respondendo ad instantiam Philosophi 9. Metaph. ad quam dico, quod intellectus comparatur ad suam naturam, & ad suam propriam operationem, cuius est principium effectivum, & productivum aliquo modo, & comparatur ad operationes aliarum potentiarum, respectu quarum est potentia directiva, vel regulativa. Si primo modo accipitur, dico, quod est mere natura, & in eligendo, & in producendo. Quaecumque enim actum intelligendum producit cum obiecto presente in suo materia, mere naturaliter producit, & quaecumque operationem operatur, mere naturaliter operatur: Voluntas autem respectu operationis propriae, ut productiva, habet oppositum in modo producendo: & hoc satis apparet per Philosophum 9. Metaph. c. 4. ubi tractat quomodo potentia rationalis, & irrationalis reducitur ad actum, & arguit quod potentia rationalis, quae ex se est ad opposita, non potest ex se exire in actum: tunc enim simul exiret in opposita, quia simul est oppositivum: & ex hoc concludit, quod praeter illam potentiam rationalem, oportet ponere aliam potentiam rationalem determinativam, per quam daretur minetur, & illa determinata potest exire in actum: & ex hoc sequitur, quod intellectus, si est oppositivum, sic est oppositivum per modum naturae, quod quantum est de se, necessarium est oppositivum, nec potest se determinare ad alterum illorum, sed requirit alterum determinatum, quod libere potest exire in alterum oppositorum, hoc est appetit, secundum eundem, vel pro haeresi. Exemplum. Sol habet virtutem producendi opposita, scilicet liquefactionem, & coagulationem: unde si essent duo passiva approximata, quorum alterum esset liquefacibile, & alterum coagulabile, Sol de necessitate naturae haberet elicere illos duos actus in illis: & si idem esset approximatum, quod simul naturam esset recipere opposita ista, Sol de necessitate simul produceret opposita, vel neutrum. (b) Est ergo potentia Solis mere naturalis, licet oppositivum, quia est illorum in mere ex se, ita quod non potest determinare se ad alterum tantum. Talis potentia est intellectus, ut intellectus est praecise respectu oppositorum intellectuum, & non ad rem et idem aliqua determinatio ad alterum tantum illorum, & non ad rem, nisi quatenus voluntas concurret. Philosophus autem communiter loquitur de intellectu, secundum quod cum voluntate constituit unum principium respectu artificialium, & non ut est naturaliter effectivum principium operationis, & ideo est, quod aliquando contra naturam distinguit intellectum, aliquando artem, aliquando propositum, idem intelligens per omnia. Cum ultimo dicitur de voluntate, quod est principium respectu creaturarum, dico, quod per prius naturaliter voluntas Dei est

M 3

prin-

a Text. 49.

b Vide Scot. 2. d. 42. q. 4. ad 1. 20.

principium productivum alicujus producti ubi adaequari, quam sit productivum non adaequari, adaequatum initio et finitum, & ita creatura est secundarium volitum, & productum a voluntate Dei.

Ad secundam quaestionem, cum quaeritur de Trinitate personarum in divinis. Respondetur, quod sunt tantum tres personae in essentia divina. Quod probatur sic. Sunt tantum duae productae, & tantum una improducta: ergo tantum tres sunt personae. Circa primam propositionem a probando, quod sunt duae personae productae, secundo, quod non plures. Ut probandum quod sunt duae personae productae, primo probatur, quod est aliqua persona producta actu intellectus, & hoc sic: intellectus ut est perfecta memoria, id est, habens obiectum actu intelligibile non praesens, per aliquem actum sui est productivus termini adaequati, scilicet inhiit ut praecedenti quaestione; nihil autem seipsum producit, 1. de Trin. ergo quod producit actu intellectus, aliquo modo distinguitur a producente: essentialiter non distinguitur, quia essentia divina, & quaecumque essentialis perfectio inter secula sibi, est indistinguitur ex quaestione de unitate Dei: igitur distinguitur personarum productarum a producente: ergo est aliqua persona producta actu intellectus. Consimiliter arguitur de producto actu voluntatis. Quod autem persona producta actu isto & illo, sit alia & alia, probatur quia non potest eadem persona produci duabus productionibus totalibus sufficientibus: haec autem productio alia est ab illa, ex quaestione praecedenti: ergo haec & illa non producit eandem personam, sed duas. Probatio majoris: Si item produceretur duabus productionibus totalibus, utraque acciperet esse sufficienter: sed si sufficienter acciperet esse a producente haec productione, haberet suum esse perfectum, nulla alia productione posita igitur non potest accipere esse per aliam productionem, quia tunc non esset sine illa. Uterius, quod non possunt esse plures personae productae, quam istae duae, probatur sic, non possunt esse plures productiones intra, quod alicuique suaderetur in quaestione praecedenti, sed distineretur usque ad distincti. 7. finaliter declarandum.

Hoc igitur sit certum nunc, quod tantum sunt duae productiones intra. (a) Nulla autem istarum potest terminari, nisi ad unam personam, quia persona producta est terminus adaequatus illi productioni: ergo, &c.

Nunc resta: probare, (b) quod una tantum sit non producta, ubi dicit unus Doctor; quod illud offenditur sicut offenditur unitas Dei. Hoc etiam probatur per Hilarium c. 5. de Synodis, ubi vult, quod qui dicit duos innascibiles, confitetur duos Deos.

Item quod 55. q. 2. (c) ubi arguitur ad oppositum, innascibilitates essentiae ejusdem rationis, & plures proprietates ejusdem rationis in eadem natura singulari, scilicet Deitate, quod est impossibile, sive fuerint absoluta, sive relativa. Patet in contrarium: Item persona improducta est primum principium: ergo non plura prima principia. Item in solutione facti argumentum Ricardi 5. de Trinitate. cap. 4. Prima non ab alia est potens per essentiam; quia habet in se omne posse. (d) Ad pti.

a Addit. b Henr. quodl. q. 1. c Addit. d Al. positus.

primum, negationes ejusdem rationis sunt tot in isto, quot sunt possibilis ejusdem. Innascibilitas est negatio: aliter relationes plures in eadem 3. lib. d. 8. Ad secundum, nunc tres personae sunt una in principio, omnium aliorum. Ad tertium, omne possibile respectu cujusvis, quae possibilia. Nec potest illa ratio colorari sicut coloratur illa de omnipotentia q. de unitate Dei, patet quare non, &c.

Præterea arguitur sic. Plura supposita absolutae non possunt esse in hac natura, quia natura non est in pluribus suppositis absolutis sine divisione naturae; sunt igitur plura supposita relativa; aut igitur relatione mutua inter se, aut ad alia: sed si plura essent supposita non producta, non distinguerentur relative ad alia supposita, quia non relatione ad alia supposita producta, quia nulla sua est hypothesis, nec ad producta, quia ad illa haberent relationem eandem, sicut modo Pater, & Filius habent eandem relationem spirationis activae ad Spiritum Sanctum: ergo relatione inter se distinguerentur, & hoc relatione originis, quod est proprium. Contra. Iste probatio non videtur sufficientes. Prima non, quia unitas Dei probatur ex hoc, quod divina ingenitas non dividitur in plures essentias. Non autem ita manifestum est, quod ratio ingentis, vel innascibilis non sit in pluribus suppositis. (a) Nam quia ratio innascibilis non dicit aliquam perfectionem simpliciter, ex qua perfectione simpliciter possit concludi unitas innascibilis: sicut ex perfectione infinita concluditur unitas divinae essentiae. Similiter autoritas Hilarii, quam adducit, dicit, quod ita est, non tamen probat esse ita. Et cum accipit in ratione sua, quod plures personae absolute non possunt esse in eadem natura, qualiter est hoc potius conclusio? Qui enim poneret plures personas ingentis, non diceret eas formaliter consti. tui aliquibus relationibus: ergo accipere contra eam, quod non plures esse plures personae absolute, videtur non accipere manifestum conclusionem. Cum ultra dicitur, quod non distinguntur relationibus inter se, quia hoc non est nisi per relationes originis; hanc consequentiam oportet probare: Causa enim illa, quod non sit distinctio nisi per relationes originis, cito haberetur propositum. Aliter persuadere conclusionem intentam sicquidem potest esse in pluribus suppositis, & non determinatur ad certum numerum suppositorum per aliud, a se, quantum est de se, potest esse in inmensis: & si est necesse esse, est in infinitis, quia quicquid potest ibi esse, est: sed ingentium, si potest esse in pluribus suppositis, non determinatur ab aliquo, in quo suppositis sit, quia determinari ab alio ad esse in supposito, vel in suppositis, est contra rationem ingentis: igitur de ratione sua potest esse in infinitis: & si potest esse, est; quia esse ingentium est ex se necesse esse. Consequens est impossibile, ergo illud, ex quo sequitur. Secundo sic. Nequaquam pluralitas ponenda est sine necessitate: nulla autem necessitas, nec ad se, nec ad extra, cogit plures esse innascibiles: ergo est tantum unus. Tertio, quia essentia una actu existens non videtur ex se immediate habere plures modos essendi: oppositum sequitur, si plura essent supposita ingentia, non autem sequere mo-

a Scotus frach. q. 2. De hoc late Scot. infr. li. 20. a persona sine absolute. Quia in aeternis actus & potentia simul sui 3. l. 32.

do; quia essentia divina non habet plures modos essendi immediate sine productione, sed tantum unum modum essendi sine productione, & alios duos, mediantibus productionibus.

Ad argumenta principalia. Ad primum cum arguitur, æque nobiles sunt, ergo tot: fallacia est figure dictionis, commutando *quale in quot*, & ratio d. se tus consequentia est ista: non enim est propter nobilitatem, vel ignobilitatem relationis, vel rationis principii, vel principiat: quod multiplicetur, vel non multiplicetur: sed de ratione principii est unitas, licet in principiat possit esse pluralitas, quia semper est reductio pluralitatis ad unitatem: & ideo stante æquali nobilitate, potest esse multiplicatio, vel distinctio in relationibus productorum, licet non in relationibus producentium a se. Alia est responsio, quia licet ibi quælibet relatio unius rationis sit de se hæc, tamen a pluribus relationibus productivis potest forsitan abstrahi unum commune, puta productivum; & ita a pluribus relationibus producti potest abstrahi unum commune, puta productum. Et si igitur est una relatio in communi, si est commune abstrahibile, quæ dicitur in communi relatio personæ producentis, sunt tamen duæ relationes, producentis sic, & sic, sicut duæ correspondentes eis, producti sic, & sic. Ad secundam rationem concedo, quod relationibus ex parte producentium, vel productivis, correspondet relationes ex parte productorum, & tot: sed non sequitur, si relationes producti distinguuntur sic, ut sint in distinctis suppositis: ergo & relationes producentis. Cujus ratio assignatur, quia relationes producti possunt distingui propter distinctas rationes producentium, quæ sunt in producente: licet sit idem suppositum producentis: sicut productio artificialis, & naturalis distinguuntur per principia productiva, scilicet per artem, & naturam, licet ista concurrant in eodem supposito. Relationes autem producti non possunt ita concurrere in eodem supposito, & una persona; sed sunt distincte personales, quia productum est per se subsistens, & suppositum. Alia ratio patet ex superiori ratione, quia non potest idem producti duabus productionibus totalibus, licet idem possit producere duabus productionibus totalibus, & ideo relationes producti non pluriificantur in eodem, licet relationes producentis possint pluriificari. Ad tertiam, potentia finita non potest habere simul duos terminos adequatos in producti, licet possit habere unum in producti, & alium in producto esse: potentia autem infinita habet terminum unum intra se semper in producti, & iste est adequatus; & ideo non potest habere plures terminos.

Ad primam questionem dico, quod simul sunt unitas essentia, & pluralitas personarum, quod apparet ex solutione questionis præcedentis, quia simul est ibi pluralitas cum ista unitate. Ad hoc autem aliquoties declarandum, notandum est, quod sicut repugnancia repugnant ex suis propriis rationibus, ita non repugnancia quæ compossibilia ex propriis rationibus. Ad videndum autem istam compossibilitatem, videnda est ratio extremorum, scilicet nature, & suppositi. Ubi notandum, quod natura non se habet ad suppositum, sicut universale ad singulare, quia in accidentibus in ventur singularitatem sine ratione suppositi, in substantia etiam: nostra enim natura atomata sumpta est a Verbo, secundum Damascenum, non tamen suppositum nostre nature, Neque se habet natura

ad suppositum, sicut *quis ad quod*. (a) Nam cuique *quo* correspondet proprium *quod*, vel *quis*: & ita sicut natura est *que*, ita habet proprium *quod*, vel *quis*, quod non contrahitur ad suppositum: & sicut suppositum est *quod*, vel *quis*, ita habet suam *quo* proprium: quod sapientis; & tamen suppositum concomitantur d. necessitate est singulare, & etiam non potest esse *quo* et respectu alterius, quia est substantia, non potius esse actus alicujus subsistentis. Constat ergo ratio suppositi in dupli incommunicabilitate. Ubi scilicet unum, quod communicabile dicitur aliquid, vel per identitatem, ita quod illud, cui communicatur, sit ipsum, vel per informationem, ita quod illud, cui communicatur, sit ipsum. Primo modo universale communicatur singulari: & secundum modo forma nature. Natura igitur quæcumque, & quantum est ex se, & de ratione nature, est communicabilis utroque modo, videlicet pluribus suppositis, quorum quolibet sit ipsum, & etiam n. ut *quo* tantam formam, quæ singulare, vel suppositum sit, est quiddam tæve, vel habens naturam. Suppositum autem est incommunicabile dupli incommunicabilitate sibi opposita. Ex his declaratur positum, & primo sic. Natura quæcumque est communicabilis pluribus per identitatem, in eadem natura divina est communicabilis. Hoc etiam patet ex questione præposita. Non est autem divisibilis, ex questione de unitate Dei, igitur communicabiliter sine divisione. Hoc etiam arguitur sic. Natura divina, & quid quid inest nature, ut natura est, est perfectio simpliciter: omnis perfectio simpliciter est communicabilis pluribus: ergo, &c. Minorem probat: *Perfectio simpliciter est quæ melius est ipsam esse, quam non ipsam*. Ansel. *Monol. c. 15*. quod sic intelligitur, quod perfectio simpliciter est melius, quocumque suo incommpossibili in quolibet supposito absolute considerato, hoc est, non d. terminando in qua natura illud subsistens. Sed si natura divina determinaret se ad substantiam incommpossibilem, ipsa in nullo esset melior quocumque sibi incommpossibili, nisi in illa substantia, ad quam se determinaret, quæ cuiuslibet alie substantie esset incommpossibilis: igitur non esset perfectio simpliciter.

Item perfectio simpliciter est, (b) quantum est ex se, quolibet sibi incommpossibili, melior cuiuslibet supposito, absolute sumpto, secundum rationem suppositi, natura divina non est sic melior, ex hypothesis; igitur, &c. Minorem probat: ipsa ex se determinat sibi unicum subsistentiam: igitur ipsa in se est incommunicabilis cuiuslibet alteri subsistentia etiam præcise accepta, ut est substantia altera, non considerando scilicet, quod sit in altera natura; & ultra: igitur ipsa ex se non est melior alteri, ut est altera substantia. Probatur prima consequentia, quia sicut ex se determinat sibi unicum, ita repugnat sibi quolibet alterum incommpossibile illi: ex hypothesis, natura divina determinat sic, non tantum subsistentiam quæ sit in una natura, quia cum hoc foret Trinitas; sed subsistentiam hanc unicum, & ut hanc in ratione subsistentia, non concernendo tantum quia in hac natura. Secunda consequentia probatur, quia sicut est incommpossibile huic, ita non est melius huic, quam quocumque sibi incommpossibile.

Hoc

Hoc etiam arguitur ex parte rationis suppositi. Quia enim suppositum de ratione sui est incommunicabile simpliciter, & ideo ratio suppositi non est perfectio simpliciter, modo predicto; non oportet illam rationem includere quamlibet rationem entis per identitatem; & ita potest stare alia ratio distincta suppositi. Si autem possunt stare due rationes distincte suppositi: igitur & duo supposita distincta, etiam sine divisione naturae: ergo, &c. Hoc propositum quartò declaratur ex infinitate, quae est conditio naturae; & hoc sic: Forma, quae est aliquo modo illimitata in perficiendo materiam sine sui distinctioe, & extensione qualicumque potest perficere plures partes materiae. Exemplum; anima intellectiva, quae non est limitata ad perficiendum hanc partem corporis organici sine sui divisione, & extensione qualicumque vel per se, vel per accidens, potest perficere aliam partem corporis organici. Illa enim proprietates, videlicet quod firma non distinguatur, & tamen perficiat plures partes corporis, vel materiae, non competit animae rationis imperfectionis; quia ipsa ponitur forma perfectissima inter omnes formas naturales: omnes autem aliae imperfectiones carunt ibo gradu in perficiendo; Omnes enim limitantur ad perficiendum, nec perficiunt plures partes materiae sine extensione per accidens. Ex hoc arguo sic: Si talis unitas fit cum pluralitate, & non ex imperfectione illius, quod est unum: igitur subtracto omni eo, quod est imperfectionis ex utraque parte, potest stare perfecta unitas cum pluralitate: sed quod anima perficit materiam, hoc est imperfectionis in ea: quod etiam illa plura perfecta sunt partes ejusdem totius, hoc etiam est imperfectionis. Si igitur tollatur ab anima, hoc quod est perficere materiam, & a pluribus illis distinctis, hoc, quod est esse partes unius totius, remanebit forma habens proprietatem unitatem, sed non informans materiam; sed datur totale esse: & hoc pluribus distinctis, quae non erunt partes unius totius, sed erunt per se subsistentes: & tunc erit una natura datur totale esse pluribus suppositis distinctis: ergo essentia divina, quae est penitus illimitata, a qua auferatur quidquid est imperfectionis, potest dare totale esse pluribus suppositis distinctis.

Sed hic restat ultior difficultas: non enim videtur intelligibile, quod essentia non plurificetur, & supposita sine plura, nisi aliqua distinctio ponatur inter rationem essentiae, & rationem suppositi: & ideo ad salvandum istam compossibilitatem predictam, oportet videre de illa distinctioe. Et dico sine assertione, & praedictione sententiae melioris, quod ratio, qua formaliter suppositum est incommunicabile, & ratio essentiae, ut essentia, habent aliquam distinctionem praecedentem omnem actum intellectus creati, & increati. Et probo sic. Primum suppositum habet realiter entitatem communicabilem; alioquin non possit eam communicare: habet etiam realiter entitatem incommunicabilem: alioquin non esset positive, & in entitate reali suppositum. Et intelligo sic realiter, quod nullo modo per actum intellectus consideraretur; imò quod talis entitas esset tibi, si nullus intellectus consideraret; & sic esse tibi, si nullus intellectus consideraret, dico esse ante omnem actum intellectus: non est autem aliqua entitas ante omnem actum intellectus, ita quod non per actum intellectus communicabilis, & aliqua entitas sic de se incommunicabilis, ita quod sibi contradicatur communicari, nisi ante actum intelli-

gitus.

gitus. Hoc est, quod non praecise per intelligere sit aliqua distinctio inter actum entitatem, & illam: ergo, &c. (a) Si dicas, quod ante omnem actum intellectus Patris, non est aliqua distinctio, sed est entitas omnino unus, & ejusdem rationis. Contra, igitur entitatem istam unam in se totam communicat Pater, & ita nullam entitatem positam in se habet Pater, quam non communicat Filius: ergo communicat et paternitatem hinc essentiam. Secundo arguitur sic. Distinctio una in intellectu hinc est: quod concipiendi idem objectum formale, & hoc est penes diversum modum concipiendi idem objectum formale, & hoc est concipiendi grammaticae, ut homo, & hominis, sive loquitur homo, & humanitas. Alia major distinctio est in intellectu, concipiendo de duobus actibus duo objecta formalia, & hoc five illis correspondent diverfa res, ut intelligi godo hominem, & aliam, sive una res extra, ut intelligi godo colorem, & digere gratum.

Ex hoc arguo sic. Pater intelligit se in illo primo signo originis, aut intelligit essentiam, & A proprietatem, ut diversis objecta formalia; aut praecise, ut idem objectum sub alio, & alio modo concipiendi. Secundo modo non: quia tunc non esset major differentia inter Deum, & relationem, quam concipiendo Deum, & Deitatem: & ita non conciperet A proprietatem magis incommunicabilem, quam Deitatem incommunicabilem: Nam homo non est incommunicabilis, si humanitas est communicabilis, nec e converso: ita in proposito. Similiter tunc non magis esset intellectus Patris in essentia divina beatus, quam in A, quae dicitur proprietates Patris; nec magis in A, quam in proprietate Filii, & ita in duobus objectis, ut in proprietatibus Patris, & Filii primo esset beatus. Et si datur primus modus, quod paternus intellectus habeat essentiam, & A, tanquam duo objecta formalia: tunc arguo sic. Intellectus ille nihil intelligit, nisi intuitiva, quia ut patet dist. 3. q. 1. omnis intellectus abstractiva, & non intuitiva, est aliquo modo imperfecta: cognitio autem intuitiva est objecti, ut objectum est praesens in existentia actuali, & hoc in se, vel in alio eminenter continentem totam entitatem ipsius: ergo quae cognoscuntur intuitiva, ut objecta formalia distincta vel unum eminenter continentur in alio, vel utrumque secundum propriam existentiam terminat actum, ut est ejus: nihil autem intrinsecum p. ratione divina proprie continetur in aliquo eminenter, quia tunc esset ens per participationem illius continentis. Igitur quaecumque intrinseca sunt diversis objecta formalia intuitiva, secundum propriam existentiam actualem terminant intuitionem, ut objecta, & ita habent aliquam distinctionem ante actum intelligendi. Si dicas, quod essentia de se facit unum conceptum in intellectu Patris, sed circa illam potest intellectus paternus facere diversas rationes, & praecise secundo modo. Contra, Quidquid intellectus causat sine actione objecti circa objectum praecise, hoc est virtute propria intellectus, & hoc loquendo de objecto, ut habet esse cognitum in intellectu praecise, & de intellectu ut considerans esse, illud est praecise relatio rationis: nunc autem illa ratio quam facit essentia de se, patet quod est absoluta; aliter non beatificaret intellectum Patris: ergo

quia Verbum non ad se dicitur, sed tantum relative ad eum cuius Verbum dicitur, sicut Filius ad Patrem. Sapientia vero eo quo essentia. Intelligitur ergo Augustinus, quod sicut Pater non eo quo est Pater, est sapientia, & essentia, ita non eo quod est Pater & Deus. Et ex hoc concluditur cap. 14. de minoribus: Quia propter non quia Pater non est Filius, & Filius non est Pater, aut ille ingenitus; ille autem genitus: ideo non est una essentia; quia hi nominibus relativa eorum offenduntur. Verique ut emittuntur: una sapientia, & una essentia. Est igitur secundum ipsum talis non identitas relationis ad oblatum in divinis: quod si unum erit quo respectu alicujus, aliter non erit quo respectu ejusdem: esse utique quo convenit ad cui secundum ejus rationem formalem: ergo unum eorum non est de ratione formali alterius, sed extra eam, & per consequens non est identitatis formaliter alteri; quia sic supra exprobra est ratio ejus, modus est non esse formaliter idem, sic tamen ex hoc non sequitur simpliciter diversitas, vel non identitas realis, essentialis, & relationis. Non enim illud quo Pater est Pater, est aliud ab essentia, sed idem secundum August. 11. lib. de Civitate Dei cap. 10. Ideo simplex dicitur Deus, quoniam quod habet, hoc est, excepto quod relative quaecumque persona ad alteram dicitur, nec est ipsa, sicut Pater habet Filium, & non est Filius; sed quod quid habet Pater in se, ad quod per consequens non dicitur relative, illud est ipse vera identitate, licet non formali.

Ad primum argumentum principale dico, quod major sic est intelligenda: Quaecumque aliqua identitate sunt eadem alicui, illa tati identitate inter se sic sunt eadem; quia non potest concludi aliqua identitas extremorum inter se, nisi secundum illam identitatem, qua sunt eadem medio, & medium in se sic fit idem: & per hanc propositionem, sic intellectam tenet omnis forma syllogistica. Omnia enim altera conditione, vel unitatis medii in se, vel extremorum ad medium, non est syllogismus, sed Paralogismus accidentis; cum accipitur in minor, quod quidquid est in essentia divina, est idem illi essentiae, non est verum intelligendo de identitate formali, & ideo non potest concludi formalis identitas extremorum inter se: quoniam autem fiat formalis distinctio relationum supposito, fiat formalis distinctio suppositorum. Sed si dicatur, quod saltem ex identitate reali eorum ad essentiam, concludam identitatem realem eorum inter se: Dico quod essentia non habet identitatem realem unam, scilicet substantiae, prout personae, vel personalia, ut extrema, univertur in essentia: & ideo non potest concludi identitas subsistentis vel subsistentiae, per rationem identitatis eorum in essentia, ut in medio. Per hoc patet ad talia Sophismata: hic Deus est Pater, Filius est hic Deus, ergo Filius est Pater. Quod confirmatur, quia medio existente hoc aliquid, necesse est extrema conjungi. Respondetur, quod sicut in creaturis commune se habet, ut quale quid, singulare, ut hoc aliquid, ita haec essentia communis personarum, habet rationem qualitatis cu us, & persona habet rationem huius alicujus: Medium ergo hic est quale quid, & non hoc aliquid. Concluditur autem identitas extremorum in conclusione, ac si medium fuisset hoc aliquid. Similiter ibi videtur esse fallacia accidentis & consequentis, quia ly Deus accipitur

pitur in praemissis pro alio, & alio supposito.
Et similiter fallacia est figura dictionis commutando quale quid in hoc aliquid.

Alia responsio, ubi unitas medii est illimitata respectu unitatis extremorum. (a) Exemplum de unitatis, & quantitatis limitatis, quae sunt simul secundum ubi & quando, cum illimitatio sic, vel sic, non tamen sunt sic simul inter se. Aliud exemplum familiariter de anima intellectiva, & de hac parte carnis & illa. Haec responsio evadit, quando idem illimitatum est cum quo, vel in quo, non quando hoc est hoc, nisi ad faciat medio unitas requiritur in se. Sic dicit responsio logica, quae hic infra habetur.

Quod si arguas Deitas est Pater, Filius est Deitas; ergo, & sic Respondetur, licet Deitas non supponat pro alio supposito in majori, & in minori, tamen est ibi fallacia figurae dictionis, commutando quale quid in hoc aliquid; nihil autem aliud est sic commutare, quam ex vi illationis interpretari, illud habere rationem huius alicujus, quod habet rationem qualis cuius. Ita sic inferens suppositum de supposito interpretatur medium commune esse idem secundum rationem existentiam, vel subsistentiam quod falsum est. Quod si saltem arguas, extrema realliter esse idem inter se, quia etiam in medio sunt idem. Concedo, quod potest inferri identitas essentialis, non formalis, vel suppositiva: & ideo non debet inferri, quod Filius est Pater, quia ibi denotatur, ex vi illationis, & sermonis, identitas formalis, vel hypostatica: sed sic debet inferri, Filius est idem cum eo, quod est Pater; vel Filius est id, quod est Pater. Quod si adhuc construat illa major argumenti principalis per hoc, quod negare eam videtur destruere primum principium, & ponendo scilicet affirmationem, & negationem esse veram de eodem. Respondetur, de aliquo habente veram identitatem, sed non tantum unam realitatem formalem, necesse est idem ratione unitatis realitatis, sic praedicari formaliter de illa realitate, & de alia realitate formali, formaliter non praedicari: sicut albedo ratione alicujus realitatis, quam habet in se, convenit cum nigredine & ratione alterius non realiter convenit, sed differt; nec affirmatio & negatio de eodem ratione ejusdem realitatis formaliter dicuntur: ita hic, Pater ratione essentiae est idem quod dicitur Filio, & ratione proprietatis non est idem formaliter, nec hypostaticae filio; nec dicuntur affirmatio, & negatio de eodem respectu ejusdem. Si contra hoc arguas, quod affirmatio differt ab affirmatione, cuius unius negatio dicitur de alia, vel fiat cum alia, qui neutrum est verum de affirmatione contradicente illi negationi: ergo si Deitas fiat cum non Paternitate, puta in alia persona, scilicet Filii, ipsa Deitas differt a paternitate, quae nunquam fiat in eodem cum non Paternitate. Respondetur, major potest concedi de non identitate formali, vel de non adaequata quia unum illorum non determinatur ad alterum: ex quo fiat cum eius opposito, vel sub aliis verbis, de non identitate convertibilis, & praecisa. Sed si major accipiat distinctionem realem, simpliciter neganda est, sicut patet in albedine, accipiendo propriam realitatem

unde fumitur genus, sibi ex se non repugnat differentia opposita, scilicet nigredinis; tamen realitati unde fumitur differentia specifica albedinis, differentia nigredinis repugnat: & illa responsio debet intelligi quantum ad secundam partem majoris, quae dicit, quod altera affirmatio fiat cum negatione: sed prima pars majoris, quae accipit, negationem de affirmatione dicit, postea illa minor concedit, quoad illam partem. si ne illigatur dicitur necessario, & universaliter, & per rationem propriam hujus, de quo dicitur: & hoc quando contrahit o illa, de qua est sermo, est realis, sive rei ad non rem, non autem rationis ad non rationem. Nam tunc non sequitur nisi distinctio rationis affirmationis ab affirmatione. Applicando primam partem majoris, ut vera est, ad propositum: sequitur quod Filius realiter distinguitur a Patre, non autem secundum quod Deus, vel Deus, quia de Deo non dicitur, non Pater necessario, & universaliter, nec per rationem subiecti, licet secundum aliquos dicatur particulariter ratione suppositi illius subiecti. Quod si arguas, illud quo Pater distinguitur a Filio, sit A; in quantum A, aut est idem essentia, aut aliud: si aliud, hoc est inconveniens si in quantum A, est idem: igitur in quantum distinguitur, est idem, & per consequens essentia distinguitur. Respondeo, & dico, quod nec verum est A, in quantum A, est idem essentia: nec A in quantum A est aliud ab essentia, & hoc intelligendo illud, quod sequitur repudiationem *in quantum*, accipi secundum rationem suam formalem: & cum hoc etiam esse rationem formalem inherenter praedicat, sicut distinctio suppositi in talibus sermonibus in questione de unitate objecti fruibilis. Hoc etiam patet in exemplo, homo enim, & non homo sunt opposita immediata, & tamen (a) formaliter de aliquo cum reduplicatione neutrum dicitur, sicut album, nec in quantum album est homo, nec in quantum album, est non homo. Et si dicas, idem & aliud circa ens sunt immediate opposita, (b) Dico, quod non sequitur, sunt immediate opposita: ergo alterum praedicatur de quolibet, cum *in quantum*, ita quod ratio subiecti sit formalis ratio inherens alterius partis contradictionis: sed sufficit quod alterum contradictorium in vere infit cuiuslibet subiecti, licet non per se ratione subiecti. Si autem accipiatur ly, *in quantum* primo modo, ut tantum noter A, accipi secundum suam rationem formalem. Dico, quod A quocumque modo formaliter acceptum est idem essentia, licet non sit formaliter idem essentia: sed tunc non sequitur A formaliter acceptum est idem essentia A, formaliter distinguitur: ergo essentia distinguitur: sed est fallacia figura dictionis commutanda *hoc aliquid, in quale quid*. Si adhuc intes, quia A, in quantum A, est ens vel res; quero quae res, vel quod ens si essentia, habetur propositum: si res, & non essentia, ergo & alia res. Respondeo, concedo, quod est ens, & res, & hoc utroque modo accipiendo *in quantum*, quia si aliquid praedicatur per se primo modo inest alicui inest sibi eodem modo per se, sive illud subiectum sit res distincta a quocumque: quod est extra rationem eius, sive continetur per identitatem in aliquo quod est extra rationem eius: continentia enim talis

non tollit rationem formalem, nec ea, quae insunt primo modo per se.

Sed cum quaeris, quod ens? Dico, quod ens quod est A, sicut fit substantia est per se ens: si quaeris quod ens, descendendo sub ente, est per se substantia, non aliud. Ultra si quaeris, est ne per se essentia? Dicitur est quod non. Si intes, ergo est alia res, fallacia est consequentis. Non est per se haec res, & est per se res: ergo est alia res; quia in antecedente negatur per se identitas, & in consequente identitas simpliciter sumpta, & ita destruitur antecedens. Si obiciat, est per se res, & non per se essentia, ergo per se alia res. Et ultra, ergo alia res. Probatur prima consequentia: nam circa ens, idem & aliud, sunt immediate opposita, ergo si est per se res, est per se eadem essentia, & ita per se essentia, vel per se alia res. Secunda consequentia probatur, quia per se non est determinatio distractionis. Præterea, probatur prima consequentia, & est ad principale. Si enim est per se res aut per se res quae est essentia: aut per se res quae non est essentia. Si est per se res, quae est essentia: ergo est per se essentia. Si est per se res, quae non est essentia: ergo est per se res alia ab essentia. Præterea ratio, essentia est per se res & proprietates est per se res, & non sunt per se eadem res ergo sunt per se, & ita utrumque est per se res alia ad altera. Ad primum, licet possit conclusio primi argumenti detingui, quod ibi esset alitas perfectatis, vel perfectas alietatis, & primo modo negaretur ly, per se per negationem incisionem in alitate. Secundo modo affirmaretur, quia praecederet via negationis, & per consequens primo modo conclusio primae consequentiae concederetur: sed tunc secunda consequentia peccaret secundum consequens a destructione antecedentis. Secundo modo prima consequentia peccaret secundum consequens. Tamen quia non videtur bene logice dictum, quod negatio, si qua includatur in alietate potest aliquid attingere praeter terminum respectus, & formam, in qua vel secundum quom notatur esse alitas, nec videtur bene logice dictum quod ly per se quod dicitur modum inherenter, & per consequens determinat compositionem, possit negari per negationem aliquam in praedicato. Ideo potest dici aliter, quod in consequente primae consequentiae, tantum potest haberi devi sermo unus sensus, scilicet quod hoc praedicatum esse rem aliam ab essentia per se insit proprietati: & ille sensus est falsus, quia sic bene sequitur falsum illud, quod insitur in secunda consequentia: Ideo simpliciter nego primam consequentiam cum duae propositiones in antecedente sint verae, & consequens falsum. Ad probationem consequentiae dico, quod idem & aliud non sunt immediata circa quodcumque praedicatum, ut per se dictum de subiecto: imo nec contradictoria sic sunt immediata: nec enim homo per se est albus, nec per se est non albus. Tamen inter contradictoria absolute sumpta, vel absolute dicta de quocumque, non est medium; ita si proprietates est res, est res eadem vel alia. Verum est, quod eadem: sed tunc non valet consequentia, quod sit per se eadem, vel alia. Ad secundam, antecedens, potest distingui secundum compositionem, & divisionem, & in sensu compositionis neutrum donatum est; sicut enim non est dandum, quod sit per se essentia vel per se non essentia, ita nec alterum membrum illius distinctivae, cum accipitur

in sensu compositionis. Nec ex hoc negantur ambo contradictoria; quia si accipias de incomplexis, habetur quod neutrum illorum dicitur per se de subiecto, hoc concedo. Si vis habere contradictoria complexa, dico, quod errant ista: aut proprietates est per se res, quæ est essentia: aut non est per se res, quæ est essentia, & hæc negata est vera: sed non infertur: ergo est per se res, quæ non est essentia; sicut non sequitur: Homo non est per se albus, igitur per se est non albus. In sensu divisionis danda est affirmativa pars disjunctiva, scilicet proprietates est per se res, quæ est essentia: sed non sequitur ultra ergo est per se essentia, quia ex identitate reali inferitur identitas formalis. Nam antecedens in sensu divisionis tantum notat identitatem realem per ly *que est*. Aliter potest distingui antecedens prædicatum, ut per implicationem illam, *que est*, intelligatur inherentia formalis, vel tantum identitica. Primo modo neutra pars est danda, quia neutrum oppositorum per se inest illi rei, quæ per se dicitur de proprietate. Secundo modo est danda pars affirmativa; sed non sequitur ulterius propositum propter positionem consequentis. Hæc secunda distinctio non habetur ex vi sermonis, quia illa compositio implicata, non determinatur per aliquid, quod notet eam dicere formalem inherentiam, sed tantum identicam. Prima distinctio habetur ex vi sermonis, & licet ly, *que est*, non notet in sensu compositionis formalem inherentiam tamen ex unitate extremi, ubi est quasi specificativa, (a) & determinativa constructio, habet essentiam denominari per se inesse subiecto.

Ad tertium patet: (b) Dicitur enim quod nec per se sunt eadem res, nec per se duæ res: sed bene amato illo syncategoremate; scilicet ly per se, affirmativa est vera, scilicet sum: eadem res.

Aliter potest dici distinguendo de re, & sensu ut prius.

Ad secundum principale dico, quod *accidentale*, aut accipitur pro extraneo, aut accipitur pro eo, quod quasi periclit aliquid accidentaliter, quod præexistit in se perfectum. Si Secundo modo dico, quod non omne ens omni ens, in quo est, est essentiale, vel accidentale: Est enim medium inter essentiale, & accidentale, ut contrahens, sicut differentia contrahit genus, quæ nec est essentiale, nec accidentale, accipiendo hoc modo. Et sic in divinis nihil est accidentale, sed præter essentiam est aliquid non essentiale. Si autem accipitur *accidentale* primo modo, quicquid non est de ratione ejus formalis, sed extraneum, licet non proprio se dicatur accidentale; sic differentia esset accidentalis respectu generis: & hoc modo accipit Philosophus *accidentale* pro (c) extraneo in fallacia accidentis, sic potest dici accidentale alicui quicquid est extraneum, ut illud comparatur ad aliquid tertium; & isto modo non est inconveniens distinctiva personarum accidere essentia, quia sunt extra rationem ejus. Ad tertium dico, quod si in maiori per illud si intelligatur conditio possibilis, major est vera, & minor falsa. Nulla enim posicione possibilis posita potest desisse secunda persona in divinis quin summum bonum, & summa perfectio desisset si ipsa desisset & si probet, quod si illa desisset, summa perfectio esset in Patre, dico quod si illa desisset

set, summa perfectio desisset, & si illa desisset & Pater non desisset, summa perfectio desisset, & ita ipsam desisset, & Patrem esse includit contradictionem. Si autem in maiori per ly, *si*, ponatur positio impossibilis; dico, quod major est falsa; illud enim ponendum est in summo bono, quod non potest poni non esse sine positioe impossibilis. Ad ultimum dico, quod illa ratio de *necesse esse*, debet sic intelligi, quidquid est ex se *necesse esse*, habet ex se esse actualissimum, ita quod per nihil qualecumque aliud a se expectat aliquam actualitatem essendi; & ideo ex se est indivisibile, quia si possit dividi tunc ab illis, per quæ divideretur, expectaret aliquam actualitatem essendi; quam haberet in illis divinis, & oporteret illa distinguenda necesse esse, quod essent formaliter necessitates essendi, quia essent ultimæ actualitates, & necessitates in illis diversis *necesse esse*, sine quibus illa non haberent actualissimam entitatem; quia divisibile non habet actualissimam entitatem; sive existentiam actualissimam, antequam intelligatur in aliquibus illorum, in qua dividitur. Et per hoc tenet illa ratio superius posita in quaestione de unitate Dei, ex ratione *necesse esse*, quæ ita fuit quaestione prima hujus secundæ distinctionis: quod *necesse esse* non dividitur in plura: quia A, & B, si non essent formaliter necessitates essendi, antequam intelligerentur in aliquo illorum, in quibus *necesse esse*, dividitur, cum sint ultimæ actualitates, sine quibus illa actualitates communis non essent *necesse esse*, quia requireretur aliquo modo aliud aliud a se, per quod esset. Sed hoc non concludit de diversis personis in eadem entitate necessaria; nam illa entitas ex se necessaria, non expectat aliquam actualitatem ab ipsis distinguendis personis, quia non dividitur per illa distinguenda personis; & ita distinguenda personis non sunt quasi ultimæ actualitates, quibus talia entia existunt. Cum ergo arguitur, A & B intelligendo hic per ipsa, duas proprietates personales, aut sunt formaliter necessitates essendi; aut non. Concedi potest quod non sunt formaliter necessitates essendi; nec sequitur, igitur sunt possibiles; quia per identitatem sunt illa una necessitates essendi: sed si A, & B essent in diversis oportet dicere quod A, & B essent formaliter necessitates, vel entitates possibiles; quia non possent esse eadem alicui entitati ex se necessarie. Illa enim entitas communis, cui essent eadem, esset quasi potentialis ad existentiam, ut præintelligitur ante illam rationem contrahentem, vel dividentem. Contra hoc ipsi A, inquantum A, aut repugnat posse deficere, aut non. Si sic, A ergo inquantum A, est necessarium; & ita cui inest formaliter, est ei ratio necessario essendi. Si non igitur per nihil aliud potest ipsi A præcise inquantum A repugnare: igitur per nihil tollitur, quin ipsi A, præcise inquantum A, sit compositibile deficere: ergo semper præcise sumptum est possibile deficere: ergo repugnat necessario ex se. Quære solutionem ad hanc objectionem.

Respondetur quod (a) nec repugnat, nec non repugnat; cum ly inquantum; sed sine ly inquantum dico, quod non sunt possibiles ipsæ relationes, sed sunt necesse esse, & hoc per identitatem. Sed non formaliter, nec non formaliter sunt possibiles. Relationes enim divine

abstrahunt a necesse esse, & possibile. Vel aliter posset dici, quod unicuique est necesse esse caducale, & a se, de quo supra quest. predicta fuit sermo: plura autem sunt necesse esse formaliter ex se, licet ab alio: quia quodlibet reale ad intra: & sic pluribus convenit formalis necessitas essentialis, quam formalis infinitas. Vide quest. 7. & 8. quodlibet & 8. dist. huius difficultas. P. distinct. 8. primo conclus. quest. 3. contradi. 10. & 42. dist. eisdem quest. 11. art. 1. parte 3. tenet expresse proprietates positionis, & finem formaliter infinitas, sic tamen esse necesse esse, cum quo videtur sentire Doct. iste in tractat. de primo principio cap. 4. vide bene tot: & ea, que notavi ad hoc: Sed pro alia via videtur fore illud, quod habet 18. distinct. huius, & alibi, quod scilicet, necessitas est conditio existentie. Cuius igitur in divinis non pluralificatur existentia, quare pluralificaretur necessitas: pondera ordinem istorum modorum indivinis, & cogita, bene multiplicando pro, & contra. Non ab re Doctor omisit instantem solutionem, licet posuit: Vacat super argumento in originali correctio.

DISTINCTIO TERTIA.

Circa Primam partem 3. dist. in qua Magister agit de cognoscibilitate Dei, quaerunt primo: Utrum Deus sit naturaliter cognoscibilis ab intellectu victoris.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrum Deus sit naturaliter cognoscibilis a victore?

Arguo quod non. Philosophus 3. de (a) Anima: Phantasmata se habent ad intellectum, sicut ensibilia ad sensum: igitur intellectus nihil intelligit, nisi cuius (b) phantasma potest per sensus apprehendere; Deus autem non habet phantasma; ergo, &c.

Item 2. Metaph. text. 1. Sicut se habet oculus nostrum ad lucem Solis; sic intellectus nostrus ad ea, que sunt manifestissima natura: sed ibi est impossibilitas, ergo, & hic. Item 1. Physic. text. 35. Infinitum, in quantum infinitum est ignoratum. Et 2. Metaph. text. 11. & 12. Infinita non contingit cognoscere, ergo nec infinitum; quia eadem videtur esse proportio intellectus ad infinitum, & ad infinita; quia equalis excessus, vel non minor, quia utrobique est infinitas. Item Gregorius super Ezechiel. (c) Quamviscumque mens nostra in contemplatione Dei profecerit; non ad illud, quod ipse est; sed ad illud, quod sub ipso est, attingit. Contra 6. Metaph. (d) Metaphysica est Theologia de Deo: ergo, &c. Similiter in actus eius, scilicet in consideratione actuali substantiarum separatarum ponit felicitatem humanam, & 10. Ethic.

QUÆ-

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrum Deus sit primum cognitum naturaliter pro statu isto?

Iura hoc quaero. Utrum Deus sit primum cognitum a nobis naturaliter pro statu isto? Et arguitur quod sic: *Unumquodque sicut se habet ad esse, sic ad cognitionem*; 2. Met. Sed Deus est primum ens, ergo primum cognitum. Item, nihil perfecte cognoscitur, nisi Deo perfecte cognito; ergo nihil simpliciter cognoscitur, nisi eo simpliciter cognito. Consequentia apparet, quia in his, que sunt per se, sicut maximum ad maximum, sic simpliciter et simpliciter. Et contra, ex 2. Topic. Item, perfectissimus actus potentie est circa obiectum simpliciter primum; perfectissimus autem actus, scilicet speculatio, in qua consistit felicitas, est circa Deum, 10. Eth. ergo Deus est simpliciter primum obiectum cognoscibile. Contra. Omnis nostra cognitio oritur a sensu, 1. Metaph. & 2. Poster. in fine; (a) ergo Deus, qui est a sensibus remotissimus, non est primo cognitum ab intellectu nostro.

In prima questione non est distinguendum, quod Deus possit cognosci negative, non affirmative; quia negatio non cognoscitur nisi per affirmationem, 2. Poster. in fine, & 4. Metaph. (b) Patet etiam, quod nullas negationes cognoscimus de Deo, nisi per affirmationes, per quas removemus incompossibilia aliqua ab illis affirmationibus, sicut non removemus compositionem, nisi quia attribuimus simpliciter, vel aliquid aliud.

Negationes etiam tantum non summe amamus. Similiter etiam, aut negatio concipitur precise, aut ut dicta de aliquo. Si precise concipitur negatio, ut non lapis, hoc æque convenit nihilo sicut Deo; quia pura negatio dicitur de ente, & non ente; igitur in hoc non intelligitur Deus negatio dicitur de ente, & non ente. Si intelligitur non lapis de aliquo, magis, quam nihil, vel chimera. Si intelligitur non lapis negatio, tunc quaero: Ille conceptus substratus, de quo intelligitur ista negatio esse vera, aut est conceptus affirmativus, aut negativus. Si est affirmativus, habetur propositum; si negativus, quaero ut prius, aut negatio concipitur precise, aut ut dicta de aliquo. Si primo modo, hoc æque convenit nihil sicut Deo; si ut dicta de aliquo, tunc fuit prius.

Et quantumcumque procederet in negationibus, vel non intelligeretur Deus magis quam nihil, vel stabitur in aliquo conceptu affirmativo, qui est primus.

Nec est distinguendum de cognitione, si est, & quia est: quia in proposito quaero conceptum simplicem, de quo cognoscatur esse per actum intellectus componentis, & evidencis; nunquam enim cognosco de aliquo, si est, nisi habeam aliquem conceptum illius extremi, de quo cognosco esse, & de isto quaeritur hic.

a Mag. A. B. C. D. E. b Text. 30 & 39.
c Lib. 3. h. 8. d Text. 1. Ratio ad opp. cap. 10.

a Tb. 1. p. 4. 3. 2. & Dionys. de ang. hier.
b Text. 2. & 16.